

IES DE MELIDE

Curso 2018-19

Departamento de Economía

PROGRAMACIÓN

Melide, 30 de setembro de 2018.

INDICE:

1.- Introducción e contextualización xeral	3
2.- Economía, 1º BACH.	5
3.- Economía, 4º ESO.	25
4.- Fundamentos de Administración e Xestión, 2º BACH	37
5.- Economía da Empresa, 2º BACH	59
6.- Empresa e Iniciativa Emprendedora, 2º C.M.	75
7.- Formación e Orientación Laboral, 1º C.M.	75
8.- Medidas de atención a diversidade	76
9.- Educación en valores e avaliación da propia programación	77
10.- Implantación TIC	78
11.- Plan Lector	81

1.- INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN XERAL

Introdución

A presente programación corresponde ó curso 2018/19, no que o Departamento impartirá as materias de:

- Economía	1º BAC (4 horas)
- Economía da Empresa	2º BAC (4 horas)
- Fundamento de Admón. e Xestión	2º BAC (3 horas)
- Economía	4º ESO (6 horas)
- Empresa e Iniciativa Emprendedora	2º Ciclo Medio F.P. (3 horas)
- Formación e Orientación Laboral	1º Ciclo Medio F.P. (4 horas)

O departamento está integrado por unha única persoa da especialidade:

- Carlos López Vázquez Xefe de Departamento

Dado que un o único profesor do departamento non pode impartir tódalas horas, un profesor do Departamento de Matemáticas (Miguel A. Docasar Areán), encargárase da materia de Empresa e Iniciativa Emprendedora de 2º de Ciclo Medio de Carpintería e Moble (3 horas) e un profesor do Departamento de Madeira (Manuel A. Pena Diaz) encargárase dunha parte (Prevención de Riscos) do módulo de Formación e Orientación Laboral de 1º do Ciclo de Carpintería e Moble (2 horas)

Contextualización xeral

O Contorno

Esta materia impartirase nun centro de Ensino Medio, radicado nunha vila do interior de Galicia, nun entorno rural e cunha poboación en torno aos seis mil habitantes durante a maior parte do ano. No verán o retorno durante o período vacacional da poboación inmigrante eleva considerablemente o número de habitantes. O centro a nivel educativo en ensino medio atende aos concellos de Melide, Toque e Santiso aínda que tamén conta con alumnado de Boimorto, Sobrado ou Arzúa.

Trátase dunha zona cun desenrolo vinculado fundamentalmente ao sector agropecuario, quedando os sectores de servizos e industria restrinxido á vila principal, capital da comarca, e na que se atopa ubicado o centro. Dentro da comarca, pódense identificar dúas zonas de desigual desenrolo: unha parte norte na que os aproveitamentos agrarios e pecuarios atópanse moi limitados pola características do terreo, abrupto e menos fértil; e unha zona sur na que predominan as grandes explotacións, cun maior nivel de desenvolvemento económico.

O centro

O instituto é o único centro de Ensino Secundario da comarca, polo que conta cun elevado número de alumnos, repartidos entre os distintos niveis educativos, nos que teñen un peso maior a Secundaria Obrigatoria e o Bacharelato. Outras ensinanzas impartidas no centro son: Ensino Secundario Adultos, Ciclo Formativo de Grado Medio de Carpintería de Moble, Ensinanzas Básicas Iniciais (EBI), Potenciación aprendizaxe de linguas e Formación Profesional Básica

A relativa proximidade a unha gran urbe con campus universitario favorece o desprazamento á mesma da xente nova unha vez cubertas as etapas educativa básicas.

Isto dificulta a implantación no centro dunha formación profesional de grado superior e mesmo compromete a viabilidade, por falta de alumnado, dos ciclos de grado medio implantados.

A maioría dos habitantes da zona empregan o galego como lingua de comunicación tanto a nivel familiar como nas relacións sociais. Por outra banda, non existe unha oferta de traballo especializada, polo que os traballadores cunha formación universitaria, non viven nesta zona, polo que para os alumnos non é próxima esta referencia

Tampouco abundan centros con módulos profesionais, e os que hai, a variedade na oferta de módulos é limitada. As ofertas do concello para actividades extraescolares non son excesivas.

A oferta de espazos no centro é axustada. No que se refire á dotación tecnolóxica conta con tres aulas multimedia con aproximadamente vinte ordenadores por aula, conexión a Internet e proxector. Así mesmo, na biblioteca do centro atópase a disposición do alumnado varios ordenadores con conexión a Internet de libre acceso baixo a supervisión do profesorado de garda. Cóntase tamén cun ordenador, unha pizarra electrónica e un proxector por aula.

A oferta de espazos de ocio e para o desenvolvemento de actividades extraescolares é hoxe en día suficiente gracias a contar cun pavillón polivalente de uso tanto para actividades deportivas como culturais. O centro conta tamén con dous patios descubertos, un invernadoiro e abundantes zonas verdes con diferentes especies de árbores e arbustos de carácter autóctono.

O Claustro de profesores está integrado por un número variable de profesores que se sitúa en torno aos sesenta, se ben a variedade da oferta educativa e as dimensións do centro fai dito número insuficiente. Isto provoca que moitos docentes se vexan abocados a impartir materias afíns, teñan horarios sobrecargados e o persoal para as gardas e as medidas de atención á diversidade como alumnado con materias pendentes, agrupamentos específicos e profesores de apoio se vexan menoscabadas.

I.- ECONOMÍA – 1º BACHARELATO

1.- Introducción e contextualización

Para o alumnado que non curse economía en 4º de ESO prodúcese o primeiro contacto do mesmo con esta materia e descubren que a economía está presente en moitos aspectos da nosa vida e que grandes problemas, como a escaseza de recursos, o desemprego, o subdesenvolvemento, entre outros, teñen un transfondo económico.

O obxectivo que se busca é tratar de lograr que os coñecementos adquiridos lles permitan tomar conciencia sobre a realidade económica e social que lles toca vivir mantendo unha actitude crítica fronte a ela.

O DECRETO 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia recolle que o estudo e a formación en economía fanse absolutamente necesarios en un contexto moi globalizado, en o que as relacións económicas son cada vez máis complexas. A economía está presente en todos os aspectos da nosa vida cotiá, calquera cidadán necesita coñecer as regras básicas que explican os acontecementos económicos e a linguaxe específica que é utilizado por os economistas e os medios de comunicación para analizar eses feitos. A realidade non pode entenderse correctamente sen considerar o comportamento económico, individual e colectivo, das persoas en a procura de a satisfacción das súas necesidades, así como a produción e organización dos bens e servizos que se necesitan para iso, e a distribución dos recursos escasos.

O estudo de a economía axuda a percibir e coñecer o mundo que nos rodea, e posibilita analizar e profundar en as relacións humanas desde aspectos micro e macroeconómicos, incluíndo diferentes variables de contexto; facilita a comprensión dos conceptos utilizados habitualmente en a economía e en o mundo empresarial, potencia as habilidades e destrezas de razoamento, abstracción e interrelación, e proporciona ferramentas para examinar de forma crítica a sociedade en a que nos desenvolvemos; ademais, contribúe a desenvolver a curiosidade intelectual, a capacidade analítica, o rigor e a amplitude de perspectivas ao facer fronte ao estudo e investigación de diversos temas, o coñecemento de variables como o crecemento, a pobreza, a educación, a saúde, a riqueza, o medio ambiente, etc., un coñecemento matemático e estatístico, así como unha habilidade de comunicación oral e escrita para explicar e transmitir as ideas e conclusións con argumentos e evidencias empíricas, un sólido sentido de a ética e respecto ao ser humano, así como unha intensa capacidade de traballo, tanto individual como en equipo. Quizais o que mellor distingue a a economía como disciplina doutras en as ciencias sociais non é o seu obxecto, senón o seu enfoque. A día de hoxe cobran máis valor, si cabe, os coñecementos económicos por a importancia de contar con cidadáns libres e informados e por a relevancia de unha boa administración dos recursos de un país, o que mostra a gran transcendencia social de a economía pois o seu coñecemento contribúe a fomentar mellóraa en a calidade de vida, o progreso e o benestar social. O estudo de a economía proporciona, xunto con a formación técnica, unha serie de competencias en traballo en equipo, habilidades de comunicación, iniciativa e liderado, así como o estímulo do espírito emprendedor.

2.- Estándares de aprendizaxe avaliábeis

Bloque 1. Economía e escaseza. A organización de a actividade económica.

- 1.1. Recoñece a escaseza, a necesidade de elixir e de tomar decisións, como os elementos máis determinantes a afrontar en todo sistema económico.
- 1.2. Analiza as diferentes formulacións e as distintas formas de abordar os elementos clave en os principais sistemas económicos.
- 1.3. Relaciona e manexa, a partir de casos concretos de análises, os cambios máis recentes en o escenario económico mundial con as circunstancias técnicas, económicas, sociais e políticas que os explican.
- 1.4. Compara diferentes formas de abordar a resolución de problemas económicos, utilizando exemplos de situacións económicas actuais da contorna internacional.
- 1.5. Distingue as proposicións económicas positivas das proposicións económicas normativas.
- 1.6. Interpreta os modelos de representación da realidade económica, e emprega os termos e a metodoloxía apropiados para analizar problemas económicos concretos.

Bloque 2. A actividade produtiva.

- 2.1. Expresa unha visión integral do funcionamento do sistema produtivo partindo do estudo de a empresa e a súa participación en sectores económicos, así como a súa conexión e interdependencia.
- 2.2. Relaciona o proceso de división técnica do traballo con a interdependencia económica en un contexto global.
- 2.3 Indica as diferentes categorías de factores produtivos e as relacións entre produtividade, eficiencia e tecnoloxía
- 2.4. Estuda e analiza as repercusións de a actividade das empresas, tanto en unha contorna próxima como en unha contorna internacional.
- 2.4. Analiza e interpreta os obxectivos e funcións das empresas.
- 2.5. Explica a función das empresas de crear ou incrementar a utilidade dos bens.
- 2.6. Determina e interpreta a eficiencia técnica e económica a partir de os casos suscitados.
- 2.7. Comprende e utiliza diferentes tipos de custos, tanto fixos como variables, totais, medios e marginais, así como representa e interpreta gráficos de custos.
- 2.8. Analiza e interpreta os beneficios de unha empresa a partir de supostos de ingresos e custos de un período.
- 2.9. Representa e interpreta gráficos de produción total, media e marginal a partir de supostos dados.

Bloque 3. O mercado e o sistema de prezos.

- 3.1. Representa gráficamente os efectos das variacións das distintas variables en o funcionamento dos mercados.
- 3.2. Expresa as claves que determinan a oferta e a demanda.
- 3.3. Analiza as elasticidades de demanda e de oferta, interpretando os cambios en prezos e cantidades, así como os seus efectos sobre os ingresos totais.
- 3.4. Analiza e compara o funcionamento dos diferentes tipos de mercados, explicando as súas diferenzas.
- 3.5. Aplica a análise dos distintos tipos de mercados a casos reais identificados a partir de a observación da contorna máis inmediata.
- 3.6. Valora, de forma crítica, os efectos que se derivan sobre aqueles que participan nestes diversos mercados.

Bloque 4. A macroeconomía

- 4.1. Valora, interpreta e comprende as principais magnitudes macroeconómicas como indicadores de a situación económica de un país.
- 4.2. Relaciona as principais macromagnitudes e utilízalas para establecer comparacións con carácter global.
- 4.3. Analiza de forma crítica os indicadores estudados valorando o seu impacto, os seus efectos e as súas limitacións para medir a calidade de vida.
- 4.4. Utiliza e interpreta a información contida en táboas e gráficos de diferentes variables macroeconómicas e a súa evolución en o tempo.
- 4.5. Valora estudos de referencia como fonte de datos específicos e comprende os métodos de estudo utilizados por os economistas.
- 4.6. Manexa variables económicas en aplicacións informáticas, analízalas e interpreta e presenta as súas valoracións de carácter persoal.
- 4.7. Valora e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados con o mercado de traballo.
- 4.8. Valora a relación entre a educación e formación e as probabilidades de obter un emprego e mellores salarios.
- 4.9. Investiga e reconece ámbitos de oportunidades e tendencias de emprego.
- 4.10. Analiza os datos de inflación e desemprego en España e as diferentes alternativas para loitar contra o desemprego e a inflación.

Bloque 5. Aspectos financeiros de a Economía

- 5.1. Analiza e explica o funcionamento do diñeiro e do sistema financeiro nunha Economía.
- 5.2. Reconece as causas de a inflación e valora as súas repercusións económicas e sociais.
- 5.3. Valora o papel do sistema financeiro como elemento canalizador do aforro a o investimento e identifica os produtos e mercados que o compoñen.
- 5.4. Razona, de forma crítica, en contextos reais, sobre as accións de política monetaria e o seu impacto económico e social.
- 5.5. Identifica os obxectivos e a finalidade do Banco Central Europeo eazona sobre o seu papel e funcionamento.
- 5.6. Describe os efectos das variacións dos tipos de interese en a Economía.

Bloque 6. O contexto internacional de a Economía.

- 6.1. Identifica os fluxos comerciais internacionais.
- 6.2. Explica e reflexiona sobre o proceso de cooperación e integración económica producido en a Unión Europea, valorando as repercusións e implicacións para España en un contexto global.
- 6.3. Expresa as razóns que xustifican o intercambio económico entre países.
- 6.4. Describe as implicacións e efectos de a globalización económica en os países e reflexiona sobre a necesidade de a súa regulación e coordinación.

Bloque 7. Desequilibrios económicos e o papel do estado en a Economía.

- 7.1. Identifica e analiza os factores e variables que inflúen en o crecemento económico, o desenvolvemento e a redistribución de a renda.
- 7.2. Diferencia o concepto de crecemento e de desenvolvemento.

- 7.3. Recoñece e explica as consecuencias do crecemento sobre o reparto de a riqueza, sobre o medio ambiente e a calidade de vida.
- 7.4. Analiza de forma práctica os modelos de desenvolvemento dos países emerxentes e as oportunidades que teñen os países en vías de desenvolvemento para crecer e progresar.
- 7.5. Reflexiona sobre os problemas medio ambientais e a súa relación con o impacto económico internacional analizando as posibilidades de un desenvolvemento sostible.
- 7.6. Desenvolve actitudes positivas en relación con o medio ambiente e valora e considera esta variable na toma de decisións económicas.
- 7.7. Identifica os bens ambientais como factor de produción escaso, que proporciona inputs e recolle desechos e residuos, o que supón valorar os custos asociados.
- 7.8. Comprende e explica as distintas funcións do Estado: fiscais, estabilizadoras, redistributivas, reguladoras e proveedoras de bens e servizos públicos.
- 7.9. Identifica os principais fallos do mercado, as súas causas e efectos para os axentes intervinientes en a Economía e as diferentes opcións de actuación por parte do Estado.
- 7.10. Clasifica e describe os elementos integrantes dos orzamentos públicos e argumenta a necesidade de prever os ingresos e os gastos, e controlar a súa execución.

3.- Obxectivos para o curso de 1º de bacharelato.

A materia de Economía de Bachillerato ha de contribuír a que o alumnado desenvolva as seguintes capacidades:

- Explicar o concepto de Economía como ciencia que se ocupa da administración de recursos escasos en relación coas necesidades que os individuos teñen deles.
- Diferenciar tipos de escaseza e necesidades, así como bens e servizos.
- Relacionar a escaseza económica coa necesidade de tomar decisións económicas que, xa que logo, teñen un custo de oportunidade.
- Explicar o papel que desempeñan as diversas actividades económicas.
- Identificar e desenvolver o papel que desempeñan os factores de produción e os axentes económicos no desenvolvemento da actividade económica.

Estos obxectivos xenéricos serán posteriormente contextualizados e adaptados a cada unha das unidades didácticas que integran a programación.

4..1.- Temporalizacion

A temporalización de unidades que a continuación se indica é meramente orientadora, posto que segundo a lexislación vixente os departamentos didácticos e os profesores responsables, previa xustificación e aprobación por parte do seminario, poden variar as liñas xerais na medida en que as necesidades dos seus alumnos así o xustifiquen.

A proposta que se fai para as diferentes unidades didácticas, do total de 140 horas, é a si-guiente:

- Unidade 1: 10 horas
- Unidade 2: 10 horas
- Unidade 3: 10 horas
- Unidade 4: 10 horas
- Unidade 5: 10 horas
- Unidade 6: 8 horas
- Unidade 7: 10 horas
- Unidade 8: 10 horas
- Unidade 9: 10 horas
- Unidade 10: 8 horas
- Unidade 11: 10 horas
- Unidade 12: 8 horas
- Unidade 13: 10 horas
- Unidade 14: 8 horas
- Unidade 15: 8 horas

Con esta previsión estimase que a distribución por trimestres será a seguinte:

- 1º trimestre: Temas 1, 2, 3, 4 e 5
- 2º trimestre: Temas 6, 7, 8, 9 e 10
- 3º trimestre: Temas 11, 12, 13, 14 e 15

4.2.- Grao mínimo de consecución para superar a materia

Considéranse mínimos para superar a materia os contidos reflectidos para cada unha das unidades didácticas que a continuación se detallan:

Unidade 1. A razón de ser da economía

A. Conceptos

- Escaseza universal.
- Economía: definición.
- A necesidade de elixir: o custo de oportunidade.
- Necesidades, bens e servizos.
- Actividade económica: distribución, produción e consumo.
- Axentes económicos: familias, empresas e sector público.
- Modelo económico
- Microeconomía e macroeconomía

B. Procedementos

Análises da evolución das necesidades e da percepción das mesmas.

Distinción entre escaseza económica e física, así como entre necesidades primarias e secundarias.

Análise do concepto de escaseza a nivel individual e colectivo.

Identificación do papel de cada un dos axentes económicos.

Observación da complementariedade das actividades económicas que desenvolven os axentes económicos.

C. Actitudes

Asimilación de que todos somos parte da economía.

Identificación de necesidades básicas e secundarias.

Reflexión sobre o reparto da riqueza a nivel mundial.

Identificación do problema da administración de recursos da vida cotiá.

Unidade 2. Organización e crecemento

A. Conceptos

Factores de produción: recursos naturais, traballo e capital.

Crecemento económico.

Productividade.

Custo de oportunidade.

Fronteira de Posibilidades de Produción.

Eficiencia.

Comportamento racional.

O utilitarismo.

Preferencias.

Disponibilidades.

O beneficio.

Funcións dos axentes económicos.

Retribución dos factores de produción: a renda.

Sistema económico: definición.

Sistemas económicos capitalista e de planificación centralizada.

Sistema económico de economía mixta.

O fluxo circular da renda.

B. Procedementos

Análises da interrelación entre os axentes económicos dunha economía de mercado.

Identificación da especialización como factor de eficiencia nos sistemas económicos.

Relación dos factores de produción coas súas formas de remuneración.

Análise do papel que desempeñan os distintos factores de produción.

Análise dos factores que favorecen o crecemento económico.

Construción e interpretación da Fronteira de Posibilidades de Produción.

Identificación das diferenzas das relacións de propiedade, produción, distribución e consumo nunha economía de mercado e nunha economía de planificación centralizada.

Resposta ás preguntas básicas que debe responder calquera sistema económico: que se produce, como se produce e para quen se produce.

Análise da interrelación entre os axentes económicos dunha economía de mercado.

Identificación da especialización como factor de eficiencia nos sistemas económicos.

C. Actitudes

Enxuízamiento das distintas formas de produción/distribución de bens e servizos.
Respecto e valoración das vantaxes e inconvenientes que ofrece cada sistema económico, con especial atención aos sistemas de economía de mercado e mixta.
Valoración dos distintos papeis que asumen os axentes económicos.
Reflexión sobre o comportamento das empresas.
Enxuízamiento as pautas de consumo nas sociedades modernas.
Valoración do papel do sector público nos sistemas económicos de mercado.

Unidade 3. Producción e distribución

A. Conceptos

Descentralización.
Especialización.
División do traballo.
Intercambio.
A empresa como axente de produción.
A lei dos rendementos decrecients.
Os custos de produción: fixos, variables, totais, medios e marginales.
Tecnoloxía.
Eficiencia técnica e económica.
Produtividade.
Economías de escala.
A empresa como axente de distribución.
Canle de distribución.
Mayoristas e minoristas.
Elementos empresariais.
Especialización.

B. Procedementos

Análises das funcións de produción/distribución e identificación das súas distintas perspectivas.
Identificación dos diferentes custos da empresa.
Cálculode custos empresariais.
Aplicación da lei dos rendementos decrecients.
Distinnción entre a eficiencia técnica e económica.
Clasificación de empresas segundo diferentes criterios.

C. Actitudes

Valoración da procura da eficiencia na empresa como obxectivo de interese económico e social que beneficia a todos.
Reflexión sobre as consecuencias da actividade productora das empresas.

Unidade 4. O funcionamento do mercado

A. Conceptos

O mercado.
O diñeiro.
Os consumidores e a demanda de bens e servizos.
A oferta e os produtores.
O equilibrio do mercado.

Movimentos e desprazamentos nas curvas de demanda e oferta.
A elasticidade.

B. Procedementos

Identificar o mercado como concurrencia de intereses dos axentes económicos.
Relacionar o mercado coas curvas de oferta e demanda.
Analizar os factores que condicionan a demanda e a oferta.
Comprender as causas que equilibran o mercado.
Comprender os movementos e desprazamentos das curvas de oferta e demanda.
Analizar as situacións de desequilibrio do mercado.

C. Actitudes

Valorar o mercado como asignador de recursos escasos.
Adquirir unha postura crítica ante a demanda creada artificialmente polas empresas.

Unidade 5. Tipos de mercado

A. Conceptos

A competencia e os mercados.
A competencia perfecta.
A competencia imperfecta: oligopolio, monopolio e competencia monopolística.
Transparencia.
Barreiras de entrada e de saída.
Homoxeneidade.
Diferenciación do produto.
Patentes e concesións administrativas.
Colusión.
Cártel.

B. Procedementos

Identificación dos diferentes tipos de mercados polo número de empresas e a intensidade da competencia.
Análise racional da actuación das empresas atendendo ao tipo de mercado no que se atopan inmersas.
Identificación das condicións de imperfección dos mercados.

C. Actitudes

Reflexión sobre o comportamento das empresas nas distintas situacións de competencia.
Xeración dunha postura crítica ante pactos colusivos entre empresas.

Unidade 6. Os fallos do mercado

A. Conceptos

Os fallos de mercado.
As externalidades.
Os ciclos económicos.
Política económica.
Consumidor parásito.
Bens públicos puros e non puros.
Desenvolvemento sostenible.

Política fiscal e Orzamentos Xerais do Estado.
O Estado do benestar.
A Seguridade Social.
Convergencia.
Prestaciones e cotizaciones.

B. Procedementos

Reflexionar sobre os fallos do mercado.
Establecemento da relación entre os fallos do mercado e a correspondente intervención do sector público.
Análise da figura do Estado do Benestar e o seu principal valedor, a Seguridade Social.
Identificación alicerces e prestacións do Estado do Benestar.
Descrición causalde os criterios de convergencia europeos.

C. Actitudes

Valoración da tarefa exercida pola Seguridade Social, principalmente para o logro dos obxectivos que persegue o Estado do benestar.
Respecto polo medio ambiente.
Valoración do concepto de desenvolvemento sostenible.
Aceptación dos fallos do mercado como males menores na solución dos problemas económicos.
Reflexión sobre o futuro do Estado do benestar.
Reflexión sobre a asignación de bens polo mercado e a posterior redistribución que efectúa o sector público.
Reflexión sobre a distribución desigual da renda.
Reflexión sobre o papel e alcance do Estado do Benestar como fonte de calidade de vida para os cidadáns.

Unidade 7. Indicadores económicos: a produción

A. Conceptos

A macroeconomía e as súas variables críticas.
A medida do crecemento económico.
Valores reais e nominales.
O PIB.
A Contabilidade Nacional.
Compoñentes do produto nacional.

B. Procedementos

Definición de macroeconomía en contraposición á microeconomía.
Cálculo e relación de variables nominales e reais.
Identificación das principais macromagnitudes económicas, así como as súas indicadores e os obxectivos que persegue.
Descrición de as características e limitacións do PIB.
Cálculo do PIB polos métodos do gasto, o ingreso e o valor engadido.
Desglose e cálculo dos indicadores da Contabilidade Nacional.

C. Actitudes

Reflexión sobre a utilidade da macroeconomía.
Postura crítica ante a economía mergullada.
Reflexión sobre a información que proporciona a Contabilidade Nacional.

Unidade 8. Indicadores económicos: emprego e prezos

A. Conceptos

A poboación e as súas indicadores.
 Remuneración do factor traballo. O salario.
 Condicionantes do mercado de traballo. O SMI.
 O paro.
 O IPC.
 A inflación.
 Deflactar.
 Economía mergullada.
 A Contabilidade Nacional.
 Compoñentes do produto nacional.
 A realidade económica dun país.

B. Procedementos

Descrición da poboación en termos de forza laboral.
 Operación coas taxas de poboación.
 Cálculo de indicadores de poboación.
 Análise dos principais elementos do mercado de traballo.
 Descrición das causas que motivan a inflación.
 Identificación dos factores relevantes para calcular o IPC e a taxa de inflación, así como as súas características e limitacións.
 Cálculo da taxa de inflación.
 Descrición das variables que inflúen sobre a realidade económica dun país.

C. Actitudes

Reflexión sobre os problemas actuais do mercado de traballo e a súa resolución.
 Reflexión sobre as desigualdades entre distintos colectivos no mercado de traballo.
 Valoración da formación profesional como alternativa académica.
 Valoración da política de contención de prezos.
 Reflexión crítica sobre a importancia relativa duns obxectivos macroeconómicos fronte a outros.

Unidade 9. As forzas internas do mercado

A. Conceptos

A renda nacional. Nivel medio de prezos. Oferta e demanda agregadas.
 O consumo.
 O investimento.
 O efecto multiplicador do investimento.
 Propensión marginal ao consumo e ao aforro.
 O aforro.

B. Procedementos

Análises da interacción do mercado macroeconómico.
 Relación do consumo, o aforro e o investimento.
 Identificación dos factores condicionantes do consumo e o investimento.
 Descrición das funcións que desempeña o investimento.
 Identificación dos tipos de investimento.

C. Actitudes

Reflexión crítica en torno a os factores que motivan o consumo e o investimento.
Reflexión crítica sobre a importancia do gasto e investimento como factores que crean riqueza.
Valoración do aforro como motor do investimento.

Unidade 10. As políticas macroeconómicas. A política fiscal

A. Conceptos

As políticas económicas.
A política fiscal.
Outras políticas económicas: monetaria, exterior e de rendas.
O orzamento nacional.
Os impostos.
Os gastos públicos.
Os ingresos públicos.
As políticas fiscais discrecionales.
Tributos, taxas e cotizacións sociais.
Os estabilizadores.
Tipo impositivo.
Impostos progresivos e proporcionales.
Equilibrio e saldo presupuestario.

B. Procedementos

Descrición das políticas económicas que desenvolve o sector público para intervir sobre a economía.
Identificación de obxectivos de política económica.
Explicación dos efectos da política fiscal sobre a economía.
Diferenciación dos distintos tipos de gastos e ingresos públicos, así como as súas diversas fontes.
Clasificación dos principais impostos.
Identificación e explicación do funcionamento dos instrumentos de política fiscal.
Definición e interpretación do saldo presupuestario.
Descrición dos efectos da política fiscal sobre a economía.
Distinción de os tipos de déficit e identificación de as súas consecuencias.

C. Actitudes

Valoración dos PGE como instrumento redistribuidor de recursos.
Análise crítica do custo de oportunidade das partidas dos PGE.
Reflexión sobre a importancia dos impostos.
Valoración do papel desempeñado polo sector público.

Unidade 11. O diñeiro, os bancos e a política monetaria

A. Conceptos

O diñeiro. Funcións e características.
Diñeiro legal, diñeiro bancario, diñeiro fiduciario e diñeiro de plástico.
A banca privada.
Os depósitos bancarios e a creación do diñeiro.
Agregado monetario.

Coeficiente legal de caixa.
O multiplicador bancario.
O financiamento da Economía.
A política monetaria.

B. Procedementos

Análises da evolución do diñeiro desde o punto de vista histórico.
Identificación das funcións do diñeiro.
Comprensión dos factores que inflúen sobre a demanda de diñeiro.
Descrición do proceso de creación do diñeiro bancario.
Descrición do funcionamento da política monetaria europea.
Confección dun esquema que ilustre os efectos da política monetaria sobre as variables críticas da economía.

C. Actitudes

Valoración do diñeiro fiduciario nas sociedades modernas.
Valoración da figura do Banco de España e do Banco Central Europeo.
Reflexión sobre o papel dos bancos na Economía.

Unidade 12. O sistema financeiro español. A Bolsa

A. Conceptos

O financiamento da economía.
Activos ou recursos financeiros.
Intermediarios financeiros bancarios e non bancarios.
A política monetaria do sector público.
Bancos, caixas e cooperativas de crédito.
O Banco de España.
Accións e obrigacións.
Renda variable e fixa.
Índice bursátil.
Financiamento empresarial.
Crédito comercial.
Mercado primario, secundario e continuo.
Préstamos e créditos.

B. Procedementos

Análises das necesidades de financiamento que teñen os axentes económicos para levar a cabo os seus plans de investimento e consum
Identificación dos principais intermediarios financeiros da Economía, así como o modo en que proporcionan financiamento aos axentes económicos.
Descrición das funcións do Banco de España.
Diferenciación e descrición das fontes de financiamento empresarial.
Diferenciación das distintas modalidades de financiamento propio e allea.

C. Actitudes

Reflexión crítica sobre o papel económico que desempeñan todos e cada un dos intermediarios financeiros.
Interpretación a política monetaria exercida desde a Administración pública e as súas repercusións sobre o país.
Valoración da importancia do Banco de España e do Banco Central Europeo.

Unidade 13. Comercio internacional

A. Conceptos

O comercio internacional e exterior.

A vantaxe comparativa.

As vantaxes do comercio internacional.

Proteccionismo e libre cambio.

Barreiras arancelarias e non arancelarias.

Sistemas monetarios internacionais.

Relación real de intercambio.

A balanza de pagos.

A partida dobre.

Compoñentes da balanza de pagos.

Sistemas monetarios internacionais.

Os mercados de divisas.

Tipo de cambio.

Depreciación e apreciación; depreciación e reevaluación.

B. Procedementos

Identificación dos factores que motivan o comercio internacional.

Asociar especialización e vantaxe comparativa.

Analizar as vantaxes que se derivan do comercio internacional.

Diferenciar os instrumentos proteccionistas.

Confección da balanza de pagos.

Análise da balanza de pagos e os seus saldos.

Relación da balanza de pagos coa Economía.

Análise do funcionamento dos mercados de divisas.

Identificación das razóns que xustifican a demanda de divisas.

Análise o comportamento dos mercados de divisas.

C. Actitudes

Respecto polos argumentos esgrimidos polos valedores do proteccionismo e o libre cambio en atención ás circunstancias de cada país.

Mantenimento de unha postura crítica ante as operacións ocultas internacionais que distorsionan os resultados das balanzas de pagos.

Valoración da importancia dos mercados de divisas no contexto do comercio internacional.

Respecto polas posturas dos países segundo a súa posición no contexto internacional en relación cos demais en materia de protección arancelaria, comercio, sistema de cambio de divisas, etc.

Unidade 14. Integración económica: a Unión Europea

A. Conceptos

Integración económica.

Mercado común.

Unión aduanera.

Outras fórmulas de integración económica.

Organismos da UE.

Institucións da UE.

Políticas comúns da UE.

Convergencia.
Política presupuestaria europea.
Fondos estructurales e de cohesión.
Protección arancelaria.
Pacto de Estabilidade e Crecemento.

B. Procedementos

Identificación e descripciónde os organismos e institucións que rexen a UE.
Descrición das políticas comúns máis significativas da UE.
Distinción das áreas de política económica europea.
Descriciónde a política presupuestaria europea e o Pacto de Estabilidade e Crecemento.
Análise das razóns que xustifican a integración económica.

C. Actitudes

Conciencia da participación española no seo da Unión Europea.
Reflexión sobre o principio de solidariedade que rexe a construción europea.
Respecto aos acordos adoptados no seo da Unión Europea.
Postura crítica en relación á actuación da UE como un organismo internacional.
Recoñecemento dos principais problemas que se presentan no camiño cara á unión política europea.

Unidade 15. A globalización e os desequilibrios da economía mundial

A. Conceptos

Organismos de cooperación.
Organización económica moderna.
Tratados internacionais.
Globalización.
Desenvolvemento económico.
Subdesenvolvemento.
Dumping.
Políticas medioambientales.

B. Procedementos

Identificación dos organismos de cooperación internacional.
Descrición das funcións dos distintos organismos de cooperación internacional no contexto internacional.
Identificación dos factores que propician a globalización.
Descrición e identificación as fórmulas de integración económica.
Identificación dos factores asociados ao subdesarrollo.

C. Actitudes

Valoración do labor dos organismos internacionais.
Razonamiento con conciencia crítica as posturas que sosteñen os partidarios e detractores da globalización.
Reflexión sobre a desigual distribución da riqueza no mundo.

4.3 Procedementos e instrumentos de avaliación

Algúns dos aspectos a observar no comportamento do alumnado da clase susceptible de ser valorado e por tanto de calificar a efectos da avaliación:

A. Traballo en equipo.	- A moza iniciativa no desenrolo do mesmo. - Actúa de forma coordinada e colaborativa co resto de membros. - Mantén unha actitude de respecto cara ós seus compañeiros.
B. Participación na clase.	- Plantexamento de dúbidas relacionadas ca materia explicada - Facer aportacións cando así se solicite polo profesorado, de forma xeral ou personalizada
C. Convivencia	- Falar na clase. - Interromper reiteradamente as explicación do profesor. - Alterar o mobiliario: mesas, cadeiras, etc. - Tirar papeis, restos de comida. - Comer ou mascar chicles, golosinas, etc.

De cara á superación do módulo aplicarán distintos métodos de avaliación:

- Observación do traballo na aula.
- Participación nos traballos e debates organizados na aula
- Probas obxectivas encamiñadas a determinar o grao de comprensión da materia de cada unidade.
- Exposicións realizadas polos alumnos de partes do temario baixo a guía, tutela e supervisión do profesorado.

Se non fora posible deixar rexistros das observacións ou traballos complementarios desenvolto na aula, a avaliación efectuarase de forma exclusiva en base aos resultados acadados na proba obxectiva.

Procedementos de avaliación

Realizaranse tres a avaliacións e para cada unha delas terase en conta:

Para os **contidos conceptuais**: Por cada tres unidades didácticas farase unha proba escrita con preguntas curtas, tipo test e exercicios prácticos, dependendo dos contidos e procedementos das unidades didácticas a avaliar. A cualificación dos contidos conceptuais terá que ser igual ou superior a 5.

Para os **contidos procedimentais**: Traballos e exercicios individuais ou en grupo que se realizen na aula e fóra dela, e que deberán ser entregados na data acordada, salvo causa debidamente xustificada. Deberá demostrar o alumnado que interiorizou tanto os conceptos como os procedementos que nesta programación se reflicten para cada unidade didáctica. A media aritmética de todas as notas obtidas daranos a cualificación dos contidos procedimentais que terá que ser igual ou superior a 5.

Para os **contidos actitudinais**: Valoraranse todos os contidos actitudinais que para cada unidade didáctica se reflicten nesta programación, así como, traballo en equipo, participación na clase, convivencia, traballo en clase, traballo en casa, a puntualidade.

A cualificación final da avaliación parcial obterase mediante a suma das seguintes porcentaxes:

	Probas escritas	Traballos e exercicios	Actitude nas clases
1ª avaliación	60 %	30 %	10 %
2ª avaliación	60 %	30 %	10 %

3ª avaliación	60 %	30 %	10 %
---------------	------	------	------

O alumno/na deberá obter polo menos unha cualificación de 5 en cada tipo de contidos e na ponderación global. Ademais será requisito imprescindible para superar a materia ter entregados todos os exercicios e traballos propostos polo profesor.

Para superar a materia deberán superarse as tres avaliacións e a súa cualificación final será a media aritmética das puntuacións obtidas en cada unha delas.

A non asistencia regular á clase implicará a perda do dereito á avaliación continua e ós criterios xerais de avaliación anteriormente expostos. Os alumnos que superen o número de faltas que figuren nas Normas de Organización e Funcionamento do centro (NOF) terán, por tanto, dereito unicamente a unha proba extraordinaria a final de curso.

2. Observacións.

A. Traballo en equipo.	- Amona iniciativa no desenrolo do mesmo. - Actúa de forma coordinada e colaborativa co resto de membros. - Mantén unha actitude de respecto cara ós seus compañeiros.
B. Participación na clase.	- Plantexamento de dúbidas relacionadas ca materia explicada - Facer aportacións cando así se solicite polo profesorado, de forma xeral ou personalizada
C. Convivencia	- Falar na clase - Interromper de forma reiterada as explicación do profesor. - Alterar o mobiliario: mesas, cadeiras, etc. - Tirar papeis, restos de comida. - Comer ou mascar chicles, golosinas, etc.
D. Traballo na clase	- Seguimento das explicacións - Desenrolo das tarefas encomendadas. - Traer o material necesario
E. Traballo na casa	- Entrega - Contido, se contestan todas as cuestións ou non. Traballo copiado. - Traballo ben presentado, sen tachaduras nin faltas de ortografía destacables.

Todos os items están redactados en positivo agás o C que está redactado en negativo, sendo as táboas de puntuación as seguintes:

Aspectos observados	A, B, D e E	Non, nunca	Case nunca	Case sempre	Sí, sempre
	C	Sí, sempre	Case sempre	Case nunca	Non, nunca
Puntuación orientativa:		0	4	8	10

Dada a imposibilidade de levar un rexistro sistemático e semanal das observacións en tan poucas horas de clase, tratará de efectuarse a lo menos unha valoración global do alumno por avaliación.

3. Traballos

O final de cada tema do libro, ademais dos exercicios do libro, o alumno deberá responder a unha serie de preguntas curtas e un pequeno test sobre o mesmo, que poderá ser obxecto de avaliación como traballo de clase.

En cada avaliación, e sempre que sexa posible, os alumnos, ben en grupo ou por separado, deberán efectuar un traballo relacionado ca materia, seguindo as pautas e indicacións do profesor que será avaliado e integrado na cualificación final.

Os traballos son os seguintes :

1ª Avaliación:

“A prensa económica”

Preténdese que os alumnos coñezan e tomen contacto coas diferentes publicacións dedicadas á economía.

2ª Avaliación:

- “O Diñeiro ao longo dos tempos en España e no mundo”

Terán que facer un traballo que consistirá nunca exposición de billetes e moedas empregadas en España e no mundo ao longo dos tempos, debidamente documentada.

3ª Avaliación:

- “A Bolsa”

Neste traballo preténdese que os alumnos coñezan o funcionamento da bolsa de valores, simulando operacións de compra e venda na mesma con diñeiro ficticio.

Recuperación da materia.

A efectos da recuperación desta materia para aqueles alumnos que ao final do período non alcancen os obxectivos establecidos en cada unha das partes do mesmo deseñaranse actividades específicas dirixidas a asegurar o alcance das principais obxectivos asociados a cada unidade didáctica.

Ditas actividades consistirán fundamentalmente, na asimilación dos conceptos básicos centrais de cada unidade e na resolución de problemas de tipo práctico baseados neses contidos teóricos.

A tal efecto, deseñaranse as actividades de ensinanza-aprendizaxe específicas a desenrolar co alumno en atención ós déficits de formación específicos que presente, todas elas encamiñadas á superación da materia.

A realización de ditas actividades completarase cunha proba final de carácter obxectivo de carácter teórico-práctico, ca mesma estrutura que a proba de avaliación, na que o alumno deberá de poñer en práctica as capacidades adquiridas ó longo do curso e ca realización das actividades indicadas.

Dita proba realizarase, para cada avaliación, ó principio da seguinte, a fin de aproveitar a cercanía das explicacións. Na última avaliación, a proba obxectiva de recuperación de esta avaliación efectuarase de forma simultánea ca proba final para aqueles alumnos que teñan algunha avaliación pendente.

A proba obxectiva de recuperación terá a mesma estrutura que a proba de avaliación. Na avaliación da recuperación teranse tamén en consideración co mesmo criterio os resultados das táboas de observación acadadas durante o curso.

Avaliación extraordinaria

En setembro efectuarase unha convocatoria extraordinaria na fecha que a tal efecto se sinala pola dirección do centro. En dita convocatoria acudirase ca materia completa, con independencia de cal sexa a parte suspensa polo alumnado.

A proba extraordinaria de setembro versará sobre os contidos mínimos establecidos para a materia e terá a mesma estrutura que as probas obxectivas efectuada ó longo do curso.

5.- Concrecións metodolóxicas que require a materia

Metodoloxía didáctica é o conxunto de estratexias, procedementos e accións organizadas e planificadas por o profesorado, de xeito consciente e reflexiva, con a finalidade de posibilitar a aprendizaxe do alumnado e o logro dos obxectivos suscitados. En xeral, en cada unha das unidades didácticas seguiranse os seguintes pasos:

- Indagar o nivel de coñecemento do alumno.
- Relacionar os contidos da unidade didáctica coa actualidade.
- Exposición teórica por parte do profesor.
- Realización de actividades prácticas e lecturas por parte dos alumnos.
- Investigación e exposición por parte dos alumnos de actividades relacionadas con os conceptos de a unidade.

6.- Materiais e recursos didácticos.

Para a impartición das clases farase uso dos seguintes recursos didácticos:

- Aula con todas as súas dotacións: sillas, mesas, encerado, pizarra e tizas na cantía necesaria.
- Apuntes para a impartición da clase.
- Libro de texto recomendado para o seguimento das clases: “Economía” de 1º de BAC, de Anxo Penalonga, editado por Mc Graw Hill no 2015, edición adaptada ós novos currículo. Tamén se poderá empregar o libro de “Economía” 1º BAC de José Sande.
- Textos complementarios obtidos dos periódicos locais, rexionais e nacionais, para o comentario e debate na clases.
- Acceso a Internet: INE, IGE, web UE, web B.M., web mtas., ecobachillerato.com, etc.
- Ordenador portátil
- Proxector de vídeo
- Pizarra dixital.

7.- Criterios de avaliación, cualificación e promoción do alumnado.

7.1.- Criterios de avaliación

Os criterios de avaliación para a asignatura de Economía son os seguintes:

- Identificar os problemas económicos básicos dunha sociedade e razoar a forma de resolvelos nos principais sistemas económicos, así como as súas vantaxes e inconvenientes.
- Sinalar as relacións existentes entre división técnica do traballo, produtividade e interdependencia económica.
- Analizar o funcionamento dos instrumentos de coordinación da produción, así como os seus desaxustes.
- Comprobar a adquisición dun coñecemento global sobre a estrutura produtiva no noso país.
- Interpretar as variacións en prezos de bens e servizos en función de distintas variables e analizar as desviacións que se producen na práctica entre este coñecemento teórico e o mercado real.
- Explicar a xeración dos excedentes económicos, a súa distribución e a incidencia das políticas redistributivas.
- Diferenciar entre as principais magnitudes macroeconómicas e analizar as relacións existentes entre elas, valorando os inconvenientes que presentan como indicadores da calidade de vida.
- Explicar e ilustrar con exemplos significativos os fins e funcións do Estado nos sistemas de economía de mercado e identificar os principais instrumentos que utiliza, valorando as vantaxes e inconvenientes do seu papel crecente na actividade económica.
- Explicar as causas e importancia da existencia do comercio internacional, identificando as formas que poden adoptar as relacións económicas entre países.
- Analizar as consecuencias do intercambio desigual entre países desenvolvidos e subdesarrollados e a importancia do comercio mundial de alimentos no século XXI.
- Describir o proceso de creación do diñeiro, os seus cambios de valor e a forma en que estes se miden, e identificar as distintas teorías que explican as causas da inflación e os seus efectos sobre o conxunto da Economía.
- Distinguir entre datos, opinións e predicciones.
- Recoñecer distintas interpretacións e sinalar as posibles circunstancias e causas que as explican, a partir de informacións procedentes dos medios de comunicación de masas que tratan, desde puntos de vista dispares, unha cuestión de actualidade referida á política económica do país ou comunidade autónoma.

A avaliación informa sobre a totalidade do proceso docente, de forma que non debe limitarse a unha simple valoración de contidos senón que debe ser o suficientemente flexible como para permitir a introdución das oportunas modificacións de acordo coa evolución de devandito proceso. Partendo do nivel inicial do alumnado e tendo en conta as súas capacidades, a avaliación debe ter como principal referencia os obxectivos programados do currículo e os alcanzados polos alumnos.

7.2.- Criterios de cualificación e promoción do alumnado.

Seguirase o exposto no punto 4.3 da programación desta materia (Procedementos e instrumentos de avaliación).

8.- Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

Os traballos, actividades, exercicios realizados polos alumnos, a claridade na súa exposición e os resultados acadados nas probas obxectivas así como nas sucesivas avaliacións, servirán como indicadores do nivel de consecución dos obxectivos que se pretenden para a materia ao comezo do curso. Permitirá ao mesmo tempo facer as correccións ou modificacións precisas cando sexa o caso.

9.- Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

A recuperación da materia para o alumnado que a teña pendente en segundo de bacharelato efectuarase en maio nunha única proba que manterá a estrutura das probas obxectivas de avaliación e versará sobre os contidos mínimos recollidos no apartado 4.2 de esta programación (Grao mínimo de consecución para superar a materia).

Ofréceselle a aquel alumnado que puidera estar interesado efectuar a recuperación por parciais con datas coincidentes cas avaliacións trimestrais ordinarias, agás no caso da terceira que se efectuará a finais de abril.

Poñerase á disposición dos alumnos por parte do profesor-titor de pendentes todo o material que se considere necesario para facilitar ó alumnado o proceso de recuperación da materia. En calquera caso corresponderalle ao alumnado reclamar dito material complementario, facilitándosele dende o departamento o acceso ao mesmo.

10.- Organización de procedementos que lle permitan ao alumnado acreditar os coñecementos necesarios na materia.

Non procede.

11.- Avaliación inicial.

Unha das primeiras actividades será a realización dunha avaliación inicial para constatar os coñecementos previos dos alumnos/as sobre a materia así como a súa capacidade de expresión e comunicación. A posta en común das respostas obtidas permitirá a aclaración de conceptos e unha primeira aproximación ós temas que se van tratar o longo do curso.

Ao comezo de cada unidade didáctica tamén se procurará facer unha posta en común entre o alumnado con respecto ó tema a tratar que servirá para apreciar os seus coñecementos previos sobre o tema, erros de concepto, interese do tema, etc.

12.- Medidas de atención a diversidade.

Desenvolvense ao final da programación, en xeral para tódalas materias.

13.- Elementos transversais que se traballan

Desenvólvense ao final da programación, en xeral para tódalas materias do departamento.

14.- Actividades extraescolares e complementarias

O desenvolvemento das clases poderá complementarase sempre que sexa posible con actividades extraescolares de participación obrigatoria ou voluntaria, segundo o tipo de actividade:

- Saída co alumnado a visitar empresas da comarca.
- Organización dalgún tipo de charla ou seminario relacionado co fomento da cultura emprendedora (posiblemente visita ao Viveiro de Empresas da Cámara de Comercio de Santiago)
- Visita a Santiago a unha charla-coloquio sobre o tema “Valores que.

15.- Mecanismos de revisión, avaliación, e modificación da programación didáctica en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.

Periodicamente e a final do curso escolar comprobarase a adecuación de contidos ó nivel de comprensión dos alumnos, a idoneidade na metodoloxía e materiais empregados e a correcta temporalización da materia empregando a aplicación de xestión das programacións.

II. ECONOMÍA – 4º ESO

1.- Introducción e contextualización

A programación didáctica de Economía de 4º ESO pretende a concreción dos elementos do currículo actual, coa finalidade de lograr os obxectivos así como o desenvolvemento das competencias crave expresados na norma, contribuíndo, do modo que esta determina, ao logro das finalidades da ESO nos ámbitos de aplicación da nova Lei Orgánica.

Esta programación artículase en torno aos criterios preceptivos expresados na normativa vigente: *L.O.M.C.E. (Lei Orgánica 8/2013, de 9 de decembro, para Mellóraa de Calidade Educativa) e Decreto 86/2015 polo que Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.*

Prodúcese o primeiro contacto do alumnado con esta materia e descubren que a economía está presente en moitos aspectos da nosa vida e que grandes problemas, como a escaseza de recursos, o desemprego, o subdesenvolvemento, entre outros, teñen un transfondo económico.

O obxectivo que se busca é tratar de lograr que os coñecementos adquiridos lles permitan tomar conciencia sobre a realidade económica e social que lles toca vivir mantendo unha actitude crítica fronte a ela.

O *DECRETO 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia* recolle que o estudo e a formación en economía fanse absolutamente necesarios en un contexto moi globalizado, en o que as relacións económicas son cada vez máis complexas. A economía está presente en todos os aspectos da nosa vida cotiá, calquera cidadán necesita coñecer as regras básicas que explican os acontecementos económicos e a linguaxe específica que é utilizado por os economistas e os medios de comunicación para analizar eses feitos. A realidade non pode entenderse correctamente sen considerar o comportamento económico, individual e colectivo, das persoas en a procura de a satisfacción das súas necesidades, así como a produción e organización dos bens e servizos que se necesitan para iso, e a distribución dos recursos escasos.

O estudo de a economía axuda a percibir e coñecer o mundo que nos rodea, e posibilita analizar e profundar en as relacións humanas desde aspectos micro e macroeconómicos, incluíndo diferentes variables de contexto; facilita a comprensión dos conceptos utilizados habitualmente en a economía e en o mundo empresarial, potencia as habilidades e destrezas de razoamento, abstracción e interrelación, e proporciona ferramentas para examinar de forma crítica a sociedade en a que nos desenvolvemos; ademais, contribúe a desenvolver a curiosidade intelectual, a capacidade analítica, o rigor e a amplitude de perspectivas ao facer fronte ao estudo e investigación de diversos temas, o coñecemento de variables como o crecemento, a pobreza, a educación, a saúde, a riqueza, o medio ambiente, etc., un coñecemento matemático e estatístico, así como unha habilidade de comunicación oral e escrita para explicar e transmitir as ideas e conclusións con argumentos e evidencias empíricas, un sólido sentido de a ética e respecto ao ser humano, así como unha intensa capacidade de traballo, tanto individual

como en equipo. Quizais o que mellor distingue a a economía como disciplina doutras en as ciencias sociais non é o seu obxecto, senón o seu enfoque. A día de hoxe cobran máis valor, si cabe, os coñecementos económicos por a importancia de contar con cidadáns libres e informados e por a relevancia de unha boa administración dos recursos de un país, o que mostra a gran transcendencia social de a economía pois o seu coñecemento contribúe a fomentar mellóraa en a calidade de vida, o progreso e o benestar social. O estudo de a economía proporciona, xunto con a formación técnica, unha serie de competencias en traballo en equipo, habilidades de comunicación, iniciativa e liderado, así como o estímulo do espírito emprendedor.

2.- Estándares de aprendizaxe avaliáveis

Bloque 1 : Ideas económicas básicas

<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.1.1. Recoñece a escaseza de recursos e a necesidade de elixir e tomar decisións como as claves dos problemas básicos de calquera economía, e comprende que todas as eleccións supoñen renunciar a outras alternativas e que todas as decisións teñen consecuencias.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.1.2. Distingue formas de analizar e resolver problemas económicos, e identifica as súas vantaxes, os seus inconvenientes e as súas limitacións.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.2.1. Comprende e utiliza correctamente termos da área da economía.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.2.2. Diferencia entre economía positiva e economía normativa.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.2.3. Representa e analiza graficamente o custo de oportunidade mediante a fronteira de posibilidades de produción.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.3.1. Representa as relacións que se establecen entre as economías domésticas e as empresas.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.3.2. Aplica razoamentos básicos para interpretar problemas económicos provenientes das relacións económicas do seu contorno.

Bloque 2: Economía e empresa

<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.1.1. Distingue as formas xurídicas das empresas e relacións coas esixencias de capital para a súa constitución e coas responsabilidades legais para cada tipo.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.1.2. Identifica e valora as formas xurídicas de empresas máis apropiadas en cada caso, en función das características concretas, aplicando o razoamento sobre clasificación das empresas.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.1.3. Distingue os tipos de empresas e de empresarios/as que actúan no seu ámbito, así como a forma de interactuar co seu contorno máis próximo e os efectos sociais e ambientais, positivos e negativos, que se observan.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.2.1. Analiza os tipos de factores produtivos e as relacións entre produtividade, eficiencia e tecnoloxía.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.2.2. Identifica os sectores económicos, así como os seus retos e as súas oportunidades.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.3.1. Explica as posibilidades de financiamento das empresas e diferencia o financiamento externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.4.2. Distingue os ingresos e os custos dunha empresa, calcula o seu beneficio ou a súa perda, aplicando razoamentos matemáticos, e interpreta os resultados.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.5.1. Identifica as obrigas fiscais das empresas segundo a súa forma xurídica e as actividades, e sinala o funcionamento básico dos impostos e as principais diferenzas entre eles.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.5.2. Valora a achega que para a riqueza nacional supón a carga impositiva que soportan as empresas.

Bloque 3: Economía persoal

<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB3.1.1. Elabora un orzamento ou plan financeiro persoal, identificando os ingresos e os gastos integrantes, e realiza o seu seguimento.

▪ ECB3.1.2. Utiliza ferramentas informáticas na preparación e desenvolvemento dun orzamento ou plan financeiro personalizado.
▪ ECB3.1.3 Manexa gráficos de análise que permiten comparar unha realidade personalizada coas previsións establecidas.
• ECB3.2.1. Comprende as necesidades de planificación e do manexo de asuntos financeiros ao longo da vida. Esa planificación vincúlase á previsión realizada en cada etapa, de acordo coas decisións tomadas e a marcha da actividade económica nacional.
▪ ECB3.3.1. Recoñece e explica a relevancia do aforro e do control do gasto.
▪ ECB3.3.2. Analiza as vantaxes e inconvenientes do endebedamento, valorando o risco e seleccionando a decisión máis axeitada para cada momento.
▪ ECB3.4.1. Comprende os termos fundamentais e describe o funcionamento das contas na operativa bancaria.
▪ ECB3.4.2. Valora e comproba a necesidade de interpretar as cláusulas dos contratos bancarios para coñecer os dereitos e as obrigas que se derivan delas, así como a importancia de operar en condicións de seguridade cando se empregan procedementos telemáticos.
▪ ECB3.4.3. Recoñece a capacidade de negociación coas entidades financeiras e analiza os procedementos de reclamación ante estas.
▪ ECB3.4.4. Identifica e explica as modalidades de tarxetas bancarias, así como os elementos e os procedementos que garanten a seguridade na súa operativa.
▪ ECB3.5.1. Identifica, describe e clasifica os tipos de seguros segundo os riscos ou as situacións adversas nas etapas da vida.

Bloque 4: Economía e gastos e ingresos do Estado

▪ ECB4.1.1. Identifica as vías de onde proceden os ingresos do Estado, así como as principais áreas dos gastos do Estado, e comenta as súas relacións.
▪ ECB4.1.2. Analiza e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos ingresos e os gastos do Estado.
▪ ECB4.1.3. Distingue nos ciclos económicos o comportamento dos ingresos e dos gastos públicos, así como os efectos que se poden producir ao longo do tempo.
▪ ECB4.1.4. Describe o contido dos orzamentos públicos e argumenta a necesidade de prever os ingresos e os gastos, e controlar a súa execución.
▪ ECB4.2.1. Comprende e expresa as diferenzas entre os conceptos de débeda pública e déficit público, así como a relación que se produce entre eles.
▪ ECB4.3.1. Coñece e describe os efectos da desigualdade da renda e os instrumentos de redistribución desta.
▪ ECB4.3.2. Interpreta gráficos representativos da distribución da renda

Bloque 5: Economía e tipos de xuro, inflación e desemprego

▪ ECB5.1.1. Describe as causas da inflación e valora as súas principais repercusións económicas e sociais.
▪ ECB5.1.2. Explica o funcionamento dos tipos de interese e as consecuencias da súa variación para a marcha da economía.
▪ ECB5.1.3. Valora e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos tipos de xuro, inflación e desemprego.
▪ ECB5.2.1. Describe as causas do desemprego e valora as súas principais repercusións económicas e sociais.
▪ ECB5.2.2. Analiza os datos de desemprego en España e as políticas contra o desemprego.
▪ ECB5.2.3. Investiga e recoñece vieiros e tendencias de emprego.

Bloque 6: Economía internacional

▪ ECB6.1.1. Valora o grao de interconexión das economías de todos os países do mundo e aplica a perspectiva global para emitir xuízos críticos.
▪ ECB6.1.2. Explica as razóns que xustifican o intercambio económico entre países e que inflúen nel.

▪ ECB6.1.3. Analiza e presenta acontecementos económicos contemporáneos no contexto da globalización e o comercio internacional.
▪ ECB6.1.4. Recoñece e enumera vantaxes e inconvenientes do proceso de integración económica e monetaria da Unión Europea.
▪ ECB6.1.5. Reflexiona sobre os problemas ambientais e a súa relación co impacto económico internacional, e analiza as posibilidades dun desenvolvemento sustentable.

3.- Obxectivos para o curso de 4º de ESO

Establecemos para a área de Economía no curso de 4º de ESO os seguintes obxectivos:

1. Integrar o concepto de economía como ciencia da elección. Identificar os principais axentes económicos, a súa actuación e as relacións entre eles. Valorar criticamente o impacto das accións dos axentes económicos sobre a contorna.
2. Adquirir e empregar vocabulario económico con precisión e rigor, de modo que permita coñecer, valorar e interpretar a realidade económica e social que nos rodea.
3. Describir a importancia da empresa e o emprendimiento no proceso de creación de riqueza dunha sociedade.
4. Identificar as consecuencias das actividades empresariais para a propia empresa, os seus traballadores e a sociedade no seu conxunto.
5. Coñecer, controlar e gestionar as variables de ingresos e gastos dun orzamento persoal e saber decidir con racionalidade entre distintas alternativas económicas da vida persoal e relacionalas co benestar propio e social.
6. Analizar o papel do diñeiro no funcionamento da sociedade. Valorar o aforro como medio para alcanzar logros persoais.
7. Explicar o papel do sector público, como garante do marco de actuación e como axente económico. Valorar criticamente os efectos da súa actuación ou ausencia de actuación respecto de a igualdade e o benestar dunha sociedade.
8. Diagnosticar os efectos da inflación como elemento distorsionador das decisións que toman os axentes económicos nunha sociedade.
9. Analizar as características principais do mercado de traballo, as políticas de emprego e valorar as oportunidades que presenta.
10. Coñecer e valorar as vantaxes que supuxo o comercio internacional, así como os custos que implicou no desenvolvemento dalgúns países. Valorar o potencial da integración económica e as perspectivas da economía española no marco da internacionalización económica.
11. Buscar, seleccionar, comprender e valorar noticias económicas procedentes de distintas fontes.
12. Realizar tarefas en grupo e participar en debates cunha actitude constructiva, crítica e tolerante, fundamentando adecuadamente as opinións e valorando o diálogo como unha vía necesaria para a solución dos problemas económicos.

Para alcanzar os obxectivos desta materia, suscitárase un proceso de ensino e aprendizaxe eminentemente práctico, de tal forma que se forme ao alumno coas capacidades e coñecementos necesarios para que poida entender a realidade económica que nos rodea e ser crítico con ela.

Teranse en conta, para iso, as seguintes recomendacións: relacionar o proceso de ensino-aprendizaxe coa vida real, facilitar a construción de aprendizaxes significativas, relacionando o que o alumno xa sabe cos novos contidos, favorecendo a capacidade de aprender a aprender e crear un clima de aceptación e cooperación fomentando o traballo en grupo.

A metodoloxía utilizada combinará estratexias de exposición e de indagación ou descubrimento, que dependerá do tipo de contido. Así a aprendizaxe dos contidos fírase a través de didácticas concretas poden ser moi variadas, como a realización de traballos de investigación tanto persoal como grupal e a súa posterior exposición, o estudo de casos reais, realización de debates sobre temas económicos de actualidade ou visitas a empresas e organismos económicos.

Neste sentido, os estudos de casos e a incorporación das TIC formarán parte esencial da metodoloxía da materia así como o seguimento dos principais medios de comunicación ao alcance do alumnado.

4..1.- Temporalización

A temporalización das unidades didacticas proposta é a que se detalla a continuación, aínda que, en función do grao de consecución dos obxectivos e según se vaian acadando os distintos estándares de aprendizaxe avaliábeis ésta poderá modificarse

- 1º trimestre: Temas 1, 2, 3, 4
- 2º trimestre: Temas 5, 6, 7 e 8
- 3º trimestre: 9, 10, 11 e 12

4.2.- Grao mínimo de consecución para superar a materia

Consideranse mínimos para superar a materia os contidos reflectidos para cada unha dos bloques temáticos que a continuación se detallan:

Bloque 1: Ideas económicas básicas.

1. Economía como ciencia: actividade económica e sociedade.
2. Principios na toma de decisións económicas.
3. Escaseza, elección e asignación de recursos. Custo de oportunidade.
4. O método na economía: modelos económicos.
5. Fronteira de posibilidades de produción.
6. As relacións económicas básicas e a súa representación.

Bloque 2: Economía e empresa.

1. A empresa e o/a empresario/a.
2. Elementos, funcións e obxectivos da empresa.
3. Clases de empresas.
4. Formas xurídicas da empresa.
5. Proceso produtivo e factores produtivos.
6. Sectores da actividade económica
7. Fontes de financiamento das empresas. Novas formas de financiamento.

Bloque3: Economía persoal

1. Orzamento persoal. Control de ingresos e gastos.
2. Xestión do orzamento. Obxectivos e prioridades.
3. Planificación económico-financeira: necesidades económicas nas etapas da vida.
4. Aforro e endebedamento. Os plans de pensións.
5. Risco e diversificación.
6. O diñeiro.
7. Contratos financeiros: contas e tarxetas de débito e crédito.
8. Relacións no mercado financeiro: información e negociación.
9. Implicacións dos contratos financeiros. Dereitos e responsabilidades dos/das consumidores/as no mercado financeiro.
10. O seguro como medio para a cobertura de riscos. Tipoloxía de seguros.

Bloque 4. Economía e ingresos e gastos do Estado

1. Orzamentos públicos: ingresos e gastos do Estado
2. A débeda pública e o déficit público
3. Desigualdades económicas e distribución da renda.

Bloque 5. Economía e tipos de xuro, inflación e desemprego

1. Tipos de xuro.
2. Inflación.
3. Consecuencias dos cambios nos tipos de xuro e inflación.
4. Desemprego: clasificación e consecuencias.
5. Causas do desemprego e políticas contra o desemprego. O desemprego en Galicia.
6. Perspectivas da ocupación.

Bloque 6. Economía internacional

1. Globalización económica.
2. Comercio internacional.
3. Integración económica e monetaria europea.
4. Economía e ambiente: sustentabilidade.

4.3 Procedementos e instrumentos de avaliación

1) Algúns dos **aspectos a observar** no comportamento do alumnado da clase susceptible de ser valorado e por tanto de calificar a efectos da avaliación:

A. Traballo en equipo.	- Aмосa iniciativa no desenrolo do mesmo. - Actúa de forma coordinada e colaborativa co resto de membros. - Mantén unha actitude de respecto cara ós seus compañeiros.
B. Participación na clase.	- Plantexamento de dúbidas relacionadas ca materia explicada - Facer aportacións cando así se solicite polo profesorado, de forma xeral ou personalizada
C. Convivencia	- Falar na clase. - Interromper de forma reiterada as explicación do profesor. - Alterar o mobiliario: mesas, cadeiras, etc. - Tirar papeis, restos de comida. - Comer ou mascar chicles, golosinas, etc.

De cara á superación do módulo aplicarán distintos métodos de avaliación:

- Observación do traballo na aula.
- Participación nos traballos e debates organizados na aula
- Probas obxectivas encamiñadas a determinar o grao de comprensión da materia de cada unidade.
- Exposicións realizadas polos alumnos de partes do temario baixo a guía, tutela e supervisión do profesorado.

Se non fora posible deixar rexistros das observacións ou traballos complementarios desenvolto na aula, a avaliación efectuarase de forma exclusiva en base aos resultados acadados na proba obxectiva.

2) Procedementos de avaliación

Realizaranse tres a avaliacións e para cada unaha delas terase en conta:

Para os **contidos conceptuais**: Por cada tres unidades didácticas farase unha proba escrita con preguntas cortas, tipo test e exercicios prácticos, dependendo dos

contidos e procedementos das unidades didácticas a avaliar. A cualificación dos contidos conceptuais terá que ser igual ou superior a 5.

Para os **contidos procedimentais**: Traballos e exercicios individuais ou en grupo que se realizasen na aula e fóra dela, e que deberán ser entregados na data acordada, salvo causa debidamente xustificada. Debendo demostrar o alumnado que interiorizou tanto os conceptos como os procedementos que nesta programación se reflicten para cada unidade didáctica. A media aritmética de todas as notas obtidas daranos a cualificación dos contidos procedimentales que terá que ser igual ou superior a 5.

Para os **contidos actitudinais**: Valoraranse todos os contidos actitudinais que para cada unidade didáctica se reflicten nesta programación, así como, traballo en equipo, participación na clase, convivencia, traballo en clase, traballo en casa, a puntualidade.

A cualificación final da avaliación parcial obterase mediante a suma das seguintes porcentaxes:

	Probas escritas	Traballos e exercicios individuais ou en grupo	Actitude e comportamento nas clases
1ª avaliación	60 %	30 %	10 %
2ª avaliación	60 %	30 %	10 %
3ª avaliación	60 %	30 %	10 %

O alumno/na deberá obter polo menos unha cualificación de 5 en cada tipo de contidos e na ponderación global e en particular ter entregados todos os exercicios e traballos propostos polo profesor.

Para superar a materia deberán superarse as tres avaliacións e a súa cualificación final será a media aritmética das puntuacións obtidas en cada unha delas.

A non asistencia regular á clase implicará a perda do dereito á avaliación continua e ós criterios xerais de avaliación anteriormente expostos. Os alumnos que superen o número de faltas que figuren nas Normas de Organización e Funcionamento do centro (NOF) terán, por tanto, dereito unicamente a unha proba extraordinaria a final de curso.

3. Observacións.

A. Traballo en equipo.	- Aмосa iniciativa no desenrolo do mesmo. - Actúa de forma coordinada e colaborativa co resto de membros. - Mantén unha actitude de respecto cara ós seus compañeiros.
B. Participación na clase.	- Plantexamento de dúbidas relacionadas ca materia explicada - Facer aportacións cando así se solicite polo profesorado, de forma xeral ou personalizada
C. Convivencia	- Falar na clase.

	<ul style="list-style-type: none"> - Interromper de forma reiterada as explicacións do profesor. - Alterar o mobiliario: mesas, cadeiras, etc. - Tirar papeis, restos de comida. - Comer ou mascar chicles, golosinas, etc.
D. Traballo na clase	<ul style="list-style-type: none"> - Seguemento das explicacións - Desenrolo das tarefas encomendadas. - Traer o material necesario
E. Traballo na casa	<ul style="list-style-type: none"> - Entrega - Contido, se contestan todas as cuestións ou non. Traballo copiado. - Traballo ben presentado, sen tachaduras nin faltas de ortografía destacables.

Todos os items están redactados en positivo agás o C que está redactado en negativo, sendo as táboas de puntuación as seguintes:

Aspectos observados	A, B, D e E	Non, nunca	Case nunca	Case sempre	Sí, sempre
	C	Sí, sempre	Case sempre	Case nunca	Non, nunca
Puntuación orientativa:		0	4	8	10

Dada a imposibilidade de levar un rexistro sistemático e semanal das observacións en tan poucas horas de clase, tratará de efectuarse a lo menos unha valoración global do alumno por avaliación.

4. Traballos

O final de cada tema do libro, ademais dos exercicios do libro, o alumno deberá responder a unha serie de preguntas curtas e un pequeno test sobre o mesmo, que poderá ser obxecto de avaliación como traballo de clase.

En cada avaliación, os alumnos, ben en grupo ou por separado, deberán, se é o caso, efectuar un traballo relacionado ca materia, seguindo as pautas e indicacións do profesor que será avaliado e integrado na cualificación final.

5. Recuperación da materia.

A efectos da recuperación desta materia para aqueles alumnos que ao final do periodo non alcancen os obxectivos establecidos en cada unha das partes do mesmo deseñaranse actividades específicas dirixidas a asegurar o alcance dos principais estándares de aprendizaxe e os obxectivos asociados a cada unidade didáctica.

Ditas actividades consistirán fundamentalmente, na asimilación dos conceptos básicos centrais de cada unidade e na resolución de problemas de tipo práctico basados neses contidos teóricos.

A tal efecto, deseñaranse as actividades de ensinanza-aprendizaxe específicas a desenrolar co alumno en atención ós déficits de formación específicos que presente, todas elas encamiñadas á superación da materia.

A realización de ditas actividades completarase cunha proba final de carácter obxectivo de carácter teórico-práctico, ca mesma estrutura que a proba de avaliación, na que o alumno deberá de poñer en práctica as capacidades adquiridas ó longo do curso e ca realización das actividades indicadas.

Dita proba realizarase, para cada avaliación, ó principio da seguinte, a fin de aproveitar a cercanía das explicacións. Na última avaliación, a proba obxectiva de recuperación de esta avaliación efectuarase de forma simultánea ca proba final para aqueles alumnos que teñan algunha avaliación pendente.

A proba obxectiva de recuperación terá a mesma estrutura que a proba de avaliación. Na avaliación da recuperación teranse tamén en consideración co mesmo criterio os resultados das táboas de observación acadadas durante o curso.

6. Avaliación extraordinaria

En setembro efectuarase unha convocatoria extraordinaria na fecha que a tal efecto se sinala pola dirección do centro. En dita convocatoria acudirase ca materia completa, con independencia de cal sexa a parte suspensa polo alumnado.

A proba extraordinaria de setembro versará sobre os contidos mínimos establecidos para a materia e terá a mesma estrutura que as probas obxectivas efectuada ó longo do curso.

5.- Concrecións metodolóxicas que require a materia

Metodoloxía didáctica é o conxunto de estratexias, procedementos e accións organizadas e planificadas por o profesorado, de xeito consciente e reflexiva, con a finalidade de posibilitar a aprendizaxe do alumnado e o logro dos obxectivos suscitados. En xeral, en cada unha das unidades didácticas seguiranse os seguintes pasos:

- Indagar o nivel de coñecemento do alumno.
- Relacionar os contidos da unidade didáctica coa actualidade.
- Exposición teórica por parte do profesor.
- Realización de actividades prácticas e lecturas por parte dos alumnos.
- Investigación e exposición por parte dos alumnos de actividades relacionadas con os conceptos de a unidade.

6.- Materiais e recursos didácticos.

Para a impartición das clases farase uso dos seguintes recursos didácticos:

- Aula con todas as súas dotacións: sillas, mesas, encerado, pizarra e tizas na cantía necesaria.
- Apuntes para a impartición da clase.
- Libro de texto recomendado para o seguimento das clases: “Economía” de 4º de ESO, de Anxo Penalonga, editado por Mc Graw Hill no 2016, edición adaptada ós novos currículos. Tamén se poderá empregar o libro de “Economía” 4º ESO de José Sande.
- Textos complementarios obtidos dos periódicos locais, rexionais e nacionais, para o comentario e debate na clases.
- Acceso a Internet: INE, IGE, web UE, web B.M., web mtas., ecobachillerato.com, etc.
- Ordenador portátil
- Proxector de vídeo
- Pizarra dixital.

7.- Criterios de avaliación, cualificación e promoción do alumnado.

7.1.- Criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe.

Bloque 1. Ideas económicas básicas

1. Explicar a economía como ciencia social valorando o impacto permanente das decisións económicas na vida dos cidadáns.

2. Coñecer e familiarizarse coa terminoloxía económica básica e co uso de modelos económicos.
3. Tomar conciencia dos principios básicos da economía a aplicar nas relacións económicas básicas cos condicionantes de recursos e necesidades.

Bloque 2. Economía e empresa

- 1.- Describir os diferentes tipos de empresas e formas xurídicas das empresas relacionando con cada unha delas as súas esixencias de capital e as responsabilidades legais dos seus propietarios e xestores, así como interrelacións das empresas coa súa contorna inmediata
- 2.- Analizar as características principais do proceso produtivo.
- 3.- Identificar as fontes de financiamento das empresas.
- 4.- Determinar, para un caso sinxelo, a estrutura de ingresos e custos dunha empresa, calculando o seu beneficio.
- 5.- Diferenciar os impostos que afectan ás empresas e a importancia do cumprimento das obrigacións fiscais.

Bloque 3. Economía persoal

- 1.- Realizar un orzamento persoal distinguindo entre os diferentes tipos de ingresos e gastos, controlar o seu grado de cumprimento e as posibles necesidades de adaptación.
2. Decidir con racionalidad ante as alternativas económicas da vida persoal, relacionando estas con o benestar propio e social.
3. Expresar unha actitude positiva cara ao aforro e manexar este como medio para alcanzar diferentes obxectivos.
4. Recoñecer o funcionamento básico do diñeiro e diferenciar os diferentes tipos de contas bancarias e de tarxetas emitidas como medios de pago, valorando a oportunidade do seu uso con garantías e responsabilidade.
5. Coñecer o concepto de seguro e a súa finalidade.

Bloque 4. Economía e ingresos e gastos do Estado

1. Recoñecer e analizar a procedencia das principais fontes de ingresos e gastos do Estado, así como interpretar gráficos onde se mostre dita distribución.
2. Diferenciar e explicar os conceptos de débeda pública e déficit público.
3. Determinar o impacto para a sociedade da desigualdade da renda e estudar as ferramentas de redistribución da renda.

Bloque 5. Economía e tipos de interese, inflación e desemprego

- 1.- Diferenciar as magnitudes de tipos de interese, inflación e desemprego, así como analizar as relacións existentes entre elas.
2. Interpretar datos e gráficos vinculados cos conceptos de tipos de interese, inflación e desemprego.
3. Valorar diferentes opcións de políticas macroeconómicas para facer fronte ao desemprego.

Bloque 6. Economía internacional

1. Valorar o impacto da globalización económica, do comercio internacional e dos procesos de integración económica na calidade de vida das persoas e no medio ambiente.

A avaliación informa sobre a totalidade do proceso docente, de forma que non debe limitarse a unha simple valoración de contidos senón que debe ser o suficientemente flexible como para permitir a introdución das oportunas modificacións de acordo coa evolución de devandito proceso. Partendo do nivel inicial do alumnado e tendo en conta as súas capacidades, a avaliación debe ter como principal referencia os obxectivos programados do currículo e os alcanzados polos alumnos.

7.2.- Criterios de cualificación e promoción do alumnado.

Seguirase o exposto no punto 4.3 da programación desta materia (Procedementos e instrumentos de avaliación).

8.- Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

Os traballos, actividades, exercicios realizados polos alumnos, a claridade na súa exposición e os resultados acadados nas probas obxectivas así como nas sucesivas avaliacións, servirán como indicadores do nivel de consecución dos obxectivos que se pretenden para a materia ao comezo do curso. Permitirá ao mesmo tempo facer as correccións ou modificacións precisas cando sexa o caso.

9.- Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

Non procede xa que ao ser o primeiro ano que cursan esta materia ningún alumno a ten pendiente de cursos anteriores.

10.- Organización de procedementos que lle permitan ao alumnado acreditar os coñecementos necesarios na materia.

Non procede.

11.- Avaliación inicial.

Unha das primeiras actividades será a realización dunha avaliación inicial para constatar os coñecementos previos dos alumnos/as sobre a materia así como a súa capacidade de expresión e comunicación. A posta en común das respostas obtidas permitirá a aclaración de conceptos e unha primeira aproximación ós temas que se van tratar o longo do curso.

Ao comezo de cada unidade didáctica tamén se procurará facer unha posta en común entre o alumnado con respecto ó tema a tratar que servirá para apreciar os seus coñecementos previos sobre o tema, erros de concepto, interese do tema, etc.

12.- Medidas de atención a diversidade.

Desenvolvense ao final da programación, en xeral para tódalas materias.

13.- Elementos transversais que se traballan

Os elementos transversais, que non son materias engadidas, senón un conxunto de coñecementos, hábitos, valores, etc., deben entrar a formar parte do desenvolvemento de todas e cada unha das materias básicas en que se organiza o currículo.

A educación ten por finalidade capacitar aos individuos para que se desenvolvan no seu medio de forma autónoma e para iso contribúe a desenvolver nos alumnos/as aquelas capacidades que lles van a proporcionar se cidadáns plenos. Pero hai cuestións trascendentales que non se abordan de forma exclusivamente académica como o traballo do desenvolvemento e construción persoal. Atopámonos coa necesidade de educar aos alumnos/as en valores e axudarlles a aprender a vivir, adoptando unha forma de vida que sexa posible soste, para crear cidadáns libres, autónomos e con principios para enfrontarse de forma crítica na sociedade que lles acolle. Esta sociedade demanda que non só se transmitan coñecementos, senón que as escolas formen a persoas que sexan capaces de vivir e convivir no respecto, a liberdade e os principios democráticos.

Os temas transversais son contidos basicamente actitudinales que van influír no comportamento conductual do noso alumnado. Son valores importantes tanto para o desenvolvemento integral e persoal do noso alumnado, como para o desenvolvemento dunha sociedade máis libre, democrática, respetuosa co medio e tolerante.

O Real Decreto 1105/2014, de 26 de decembro, determina que en Educación Secundaria Obligatoria, estes elementos son:

- Comprensión lectora e expresión oral e escrita.
- Comunicación audiovisual.
- Uso das Tecnoloxías da Información e a comunicación.
- Emprendimento.
- Educación cívica e constitucional.

Traballaremos a educación en valores de forma transversal e continua, ao longo de todo o proceso de ensino-aprendizaxe, e facémolo cun carácter interdisciplinar e dunha forma atraínte para o alumnado

Ademais do anteriormente exposto ao final da programación, en xeral para tódalas materias do departamento, abórdanse de novo os elementos transversais.

14.- Actividades extraescolares e complementarias

De ser posible os alumnos visitarán algunha empresa do contorno para ter un primeiro contacto coa realidade económica da comarca.

Tamén se levará a cabo algunha actividade relacionada coa actividade emprendora: visita a algún viveiro de empresas ou asistencia a algunha charla sobre o tema.

Charla no instituto por parte de algún empresario sobre o mundo da empresa na comarca.

15.- Mecanismos de revisión, avaliación, e modificación da programación didáctica en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.

Periodicamente e a final do curso escolar comprobarase a adecuación de contidos ó nivel de comprensión dos alumnos, a idoneidade na metodoloxía e materiais empregados e a correcta temporalización da materia empregando a aplicación de xestión das programacións.

III.- FUNDAMENTOS DE ADMINISTRACIÓN E XESTIÓN - 2º BACHARELATO

1.- Introducción e contextualización

No contexto actual é importante estimular as destrezas e habilidades dos estudantes para transformar ideas en proxectos, a través dun estudo profundo das variables para a posta en marcha dun negocio e a súa viabilidade futura.

En España, a imaxe do empresario como modelo positivo de identificación non foi moi robusta: considerouse unha actividade arriscada e menos agradecida que outras máis tradicionais. Con todo, producíronse cambios de forma moi rápida, na liña de dar valor á creación e posta en marcha de ideas e as repercusións positivas que supoñen para o individuo, a sociedade, a economía e a creación de postos de traballo.

O desenvolvemento do espírito emprendedor débese fomentar desde a mocidade nos centros docentes, aínda que non debe suscitarse exclusivamente desde o punto de vista da xestión de empresas, senón que se trata dunha cultura e forma de pensar que sempre pode ser de utilidade na vida cotiá e nas diversas actividades profesionais. Hai competencias que han de ser aplicadas polos mozos e incorporadas na súa forma de sentir e de facer.

Nesta materia faise especial fincapé na creatividade e o espírito de innovación para desenvolverse e resolver situacións en diferentes contornas, así como a relevancia de valorar e percibir o erro de forma positiva. A materia incentiva a elaboración de reflexións persoais e a toma de decisións fundamentadas, con independencia do resultado final; ademais, pon o foco no impulso do traballo en equipo, mantendo unha comunicación fluída entre os compañeiros para o desenvolvemento dun proxecto compartido, e na utilización de ferramentas informáticas e audiovisuais que axuden a unha difusión efectiva do proxecto.

Os estudantes poñerán en xogo competencias específicas que lles permitirán ser capaces de elaborar un plan de negocio; comprender os procesos e os procedementos asociados á creación e o mantemento dunha empresa e ser conscientes da importancia da ética empresarial e a responsabilidade social, entre outras cousas.

Resumindo podemos dicir que constitúe o obxecto de estudo desta materia o conxunto de áreas e funcións nas que se divide a actividade da empresa, tanto no nivel de planificación e definición de obxectivos como no nivel de xestión diaria dos recursos e as actividades da empresa que permitan alcanzar o obxectivo de consolidación dun proxecto empresarial, todo isto enmarcado dentro da idea de fomentar o espírito emprendedor na educación secundaria.

2.- Estándares de aprendizaxe avaliáveis

Os estándares de aprendizaxe relacionados con cada unidade son:

Unidade 1:

- 1.1. Identifica os diferentes aspectos da innovación empresarial e explica a súa relevancia no desenvolvemento económico e creación de emprego.
- 1.2. Recoñece diversas experiencias de innovación empresarial e analiza os elementos de risco que levan aparejadas.
- 1.3. Valora a importancia da tecnoloxía e de internet como factores crave de innovación e relaciona a innovación coa internacionalización da empresa.

- 2.1. Analiza o sector empresarial onde se desenvolve a idea de negocio.
- 2.2. Realiza unha análise do mercado e da competencia para a idea de negocio seleccionada.
- 3.1. Explica as diferentes perspectivas da figura do emprendedor desde o punto de vista empresarial.
- 3.2. Evalúa as repercusiones que supón elixir unha idea de negocio.
- 3.3. Analiza as vantaxes e inconvenientes de diferentes propostas de ideas de negocio realizables.
- 3.4. Expón os seus puntos de vista, mantén unha actitude proactiva e desenvolve iniciativa emprendedora.
- 3.5. Traballa en equipo mantendo unha comunicación fluída cos seus compañeiros para o desenvolvemento do proxecto de empresa.
- 4.1. Recoñece os diferentes obxectivos e fins da empresa e relaciónaos coa súa organización.
- 4.2. Reflexiona sobre o papel da responsabilidade social corporativa e valora a existencia dunha ética dos negocios
- 4.3. Proporciona argumentos que xustifican a elección da forma xurídica e da localización da empresa.
- 4.4. Comprende a información que proporciona o organigrama dunha empresa e a importancia da descrición de tarefas e funcións para cada posto de traballo.
- 4.5. Realiza unha previsión dos recursos necesarios.

Unidade 2:

- 1.1. Identifica os diferentes trámites legais necesarios para a posta en marcha dun negocio e recoñece os organismos ante os cales han de presentarse os trámites.
- 1.2. Utiliza habilidades comunicativas e técnicas para atraer a atención na exposición pública do proxecto de empresa.
- 1.3. Manexa ferramentas informáticas e audiovisuais atractivas que axudan a unha difusión efectiva do proxecto.

Unidade 3:

- 1.1. Comprende e sabe realizar os trámites fiscais, laborais e de Seguridade Social e outros para a posta en marcha.
- 1.2. Valora a relevancia do cumprimento dos prazos de tempo legais para efectuar os trámites e crear o negocio.

Unidade 4:

- 1.1. Manexa os elementos patrimoniais da empresa, valora a metodoloxía contable e explica o papel dos libros contables.
- 1.2. Analiza e representa os principais feitos contables da empresa.
- 1.3. Comprende o concepto de amortización e manexa o seu rexistro contable.
- 1.4. Analiza e asigna os gastos e ingresos ao exercicio económico ao que correspondan con independencia das súas datas de pago ou cobro.
- 1.5. Comprende o desenvolvemento do ciclo contable, analiza o proceso contable de pechadura de exercicio e determina o resultado económico obtido pola empresa.
- 1.6. Analiza as obrigacións contables e fiscais e a documentación correspondente á declaración-liquidación dos impostos.
- 1.7. Manexa a nivel básico unha aplicación informática de Contabilidade, onde realiza todas as operacións necesarias e presenta o proceso contable correspondente a un ciclo económico.

Unidade 5:

- 1.1. Deseña unha planificación das necesidades de aprovisionamento da empresa.
- 2.1. Identifica os distintos tipos de documentos utilizados para o intercambio de información con provedores.
- 2.2. Utiliza diferentes fontes para a procura de provedores on-line e off-line.
- 2.3. Relaciona e compara as distintas ofertas de provedores, utilizando diferentes criterios de selección e explicando as vantaxes e inconvenientes de cada unha.
- 3.1. Coñece técnicas de negociación e comunicación.
- 3.2. Recoñece as diferentes etapas nun proceso de negociación de condicións de aprovisionamento.

Unidade 6:

O currículo LOMCE para a asignatura de Fundamentos de administración e xestión non incorpora estándares de aprendizaxe vinculados á unidade de produción. Neste sentido, entendemos que os contidos vinculados a esta unidade ao non estar incluídos no currículo de son contidos soporte que o docente pode impartir en función das necesidades do grupo.

Unidade 7:

- 1.1. Analiza o proceso de comercialización dos produtos ou servizos da empresa.
- 1.2. Explica as características dos potenciais clientes da empresa, así como identifica o comportamento dos competidores da mesma.
- 1.3. Aplica procesos de comunicación e habilidades sociais en situacións de atención ao cliente e operacións comerciais.
- 1.4. Realiza unha previsión de vendas a curto e medio prazo, manexando a folla de cálculo.
- 2.1. Reflexiona sobre as diferentes estratexias de prezos a seguir tendo en conta as características do produto ou servizo e argumenta sobre a decisión do establecemento do prezo de venda.
- 3.1. Elabora un plan de medios, onde describe as accións de promoción e publicidade para atraer aos clientes potenciais, facendo especial fincapé nas aplicadas en internet e dispositivos móbiles.
- 3.2. Valora e explica as diferentes canles de distribución e venda que pode utilizar a empresa.

Unidade 8:

- 1.1. Elabora un plan de investimentos da empresa, que inclúa o activo non corrente e o corrente.
- 1.2. Analiza e selecciona as fontes de financiamento da empresa.
- 1.3. Recoñece as necesidades de financiamento da empresa.
- 2.1. Determina e explica a viabilidade da empresa, tanto a nivel económico e financeiro, como comercial e medioambiental.
- 2.2. Aplica métodos de selección de investimentos e analiza os investimentos necesarios para a posta en marcha.
- 2.3. Elabora estados de previsión de tesourería e explica diferentes alternativas para a resolución de problemas puntuais de tesourería.
- 3.1. Valora as fontes de financiamento, así como o custo do financiamento e as axudas financeiras e subvencións.
- 3.2. Comprende o papel que desempeñan os intermediarios financeiros na actividade cotiá das empresas e na sociedade actual.

3.3. Valora a importancia, no mundo empresarial, de responder en prazo os compromisos de pago adquiridos.

Unidade 9:

- 1.1. Evalúa as necesidades da empresa e analiza e describe os postos de traballo.
- 1.2. Identifica as fontes de reclutamiento así como as diferentes fases do proceso de selección de persoal.
- 2.1. Analiza e aplica para a empresa as formalidades e diferentes modalidades documentales de contratación.
- 2.2. Identifica as subvencións e incentivos á contratación.
- 2.3. Recoñece as obrigacións administrativas do empresario ante a Seguridade Social.
- 2.4. Analiza os documentos que proveñen do proceso de retribución do persoal e as obrigacións de pagos.

Unidade 10:

- 1.1. Manexa os elementos patrimoniais da empresa, valora a metodoloxía contable e explica o papel dos libros contables.
- 1.2. Analiza e representa os principais feitos contables da empresa.
- 1.3. Comprende o concepto de amortización e manexa o seu rexistro contable.
- 1.4. Analiza e asigna os gastos e ingresos ao exercicio económico ao que correspondan con independencia das súas datas de pago ou cobro.
- 1.5. Comprende o desenvolvemento do ciclo contable, analiza o proceso contable de peche de exercicio e determina o resultado económico obtido pola empresa.
- 1.6. Analiza as obrigacións contables e fiscais e a documentación correspondente á declaración-liquidación dos impostos.
- 1.7. Manexa a nivel básico unha aplicación informática de Contabilidade, onde realiza todas as operacións necesarias e presenta o proceso contable correspondente a un ciclo económico.

3.- Obxectivos para o curso de 2º de bacharelato.

Preténdese que os alumnos sexan capaces de:

Introducirse na realidade empresarial, comprender que son as empresas, que fins teñen e que funcións realizan.

Coñecer as distintas formas de clasificación das empresas.

Coñecer as distintas formas xurídicas que existen para a súa constitución, e analizar os seus principais características.

Comprender as principais tarefas e actividades que se realizan nas empresas, e coñecer as súas principais áreas internas ou departamentos.

Comprender o proceso de creación dunha empresa.

Coñecer as decisións previas á tramitación.

Pescudar cales son os trámites obrigatorios e necesarios para a posta en marcha dunha empresa.

Saber relacionar os trámites cos seus correspondentes organismos.

Ser capaz de realizar a posta en marcha dunha empresa. En especial, unha empresa individual (comercial) por xunto.

Establecer un circuíto de información e comunicación dentro da empresa e desta co exterior, aplicando as técnicas máis comúns.

Coñecer as normas sobre a obrigaón de conservar a documentación que a empresa xera.

Coñecer as regras oficiais de clasificación.

Analizar e distinguir as diferentes clases de arquivo.

Distinguir as diferentes formas de comunicación da empresa con outras empresas, organismos e/ou particulares.

Ser capaz de aplicar as técnicas de comunicación máis frecuentes.

Comprender o concepto xurídico-económico de patrimonio (bens, dereitos e obrigaóns) e introducirse na súa rexistro contable.

Determinar as necesidades patrimoniales básicas das empresas en relación coas súas actividades.

Entender a incidencia das distintas operacións da empresa sobre o patrimonio.

Empezar a coñecer a Contabilidade como ciencia e introducirmos na actividade contable da empresa.

Comprender o significado contable das contas e dos asentos contables polo método da Partida Dobre.

Coñecer os principais libros contables e empezar a realizar anotacións (asentos) nos mesmos como forma de rexistro das operacións da empresa.

Introducirmos no estudo do Plan Xeral de Contabilidade.

Mostrar ao alumno a necesidade que teñen as empresas de:

- Adquirir bens e servizos necesarios para realizar a súa actividade económica.
- Establecer relacións comerciais cos provedores.

Coñecer a documentación xerada polas compras e as súas formas de pago.

Saber cales son as normas xurídicas e contables que regulan estas operacións.

Resaltar a importancia que a organización do proceso produtivo ten para as empresas industriais ou de transformación e analizar os seus compoñentes máis importantes.

Mostrar ao alumnado que a función de vendas é a tarefa máis importante que na actualidade deben desenvolver as empresas.

Sinalar a necesidade que teñen as empresas de dar a coñecer os seus produtos e de distribuílos de forma que cheguen ao consumidor en óptimas condicións.

Coñecer os registros e documentos que a comercialización e vendas orixinan, así como as normas legais e contables que as regulan.

Realizar previsións de tesorería para coñecer a súa situación a curto prazo e coñecer os posibles problemas de falta de liquidez.

Coñecer os servizos dos intermediarios financeiros: Bancos e Caixas de aforros.

Comprender as técnicas para o cálculo do interese simple e aplicalas nas modificacións dos vencimentos de cobros e de pagos.

Aprender a gestionar a carteira de efectos utilizando os servizos bancarios.

Analizar os problemas de falta de liquidez e estudar posibles solucións, identificando os trámites e xestións necesarios, cumprimentando a súa documentación e calculando os seus custos.

Establecer claramente as funcións relativas ao Departamento de recursos humanos dunha empresa.

Coñecer toda a normativa básica relacionada coas xestións propias da relación laboral.

Analizar e distinguir os diferentes tipos de contratos.

Dominar o proceso de realización de nóminas e liquidación de seguros sociais e IRPF, así como as normas aplicables a devandito proceso.

Saber distinguir todos os documentos xerados:

- Empresa-organismos.
- Empresa-traballadores.

Ser capaces de aplicar as técnicas de cálculo necesarias para a confección do recibo de salario, cotización e liquidación de impostos.

Realizar as anotacións contables que o proceso de liquidación de nóminas, seguros sociais e IRPF xeran.

Comprender o concepto económico de amortización e entender o seu rexistro contable.

Analizar novos capítulos de gastos e ingresos da actividade empresarial.

Asignar os gastos e ingresos ao exercicio económico ao que correspondan con independencia das súas datas de pago ou cobro.

Entender o proceso contable de pechadura de exercicio e determinar o resultado económico obtido pola empresa.

Elaborar as Contas anuais da empresa e interpretar a información que proporcionan.

4.1.- Temporalización

A temporalización que se indica a continuación para cada unidade é meramente orientativa. Forma parte do conxunto de programación da materia e deberá adaptarse, para cada caso, ás características ou necesidades específicas de cada grupo de alumnos, podendo introducir o profesor os cambios que considere convenientes en caso de ser necesario.

Unidade 1: 9 horas.

Unidade 2: 8 horas.

Unidade 3: 8 horas.

Unidade 4: 9 horas.

Unidade 5: 16 horas.

Unidade 6: 4 horas.

Unidade 7: 10 horas.

Unidade 8: 9 horas.

Unidade 9: 10 horas.

Unidade 10: 12 horas.

Con esta previsión estimase que a distribución por trimestres será a seguinte:

- 1º trimestre: Temas 1, 2, 3, 4
- 2º trimestre: Temas 5, 6 e 7.
- 3º trimestre: 8, 9 e 10.

4.2.- Grao mínimo de consecución para superar a materia

Consideranse mínimos para superar a materia os contidos reflectidos para cada unha das unidades didácticas que a continuación se detallan:

Unidade 1:

A. Conceptos

Introdución ao mundo empresarial.

Concepto, fins e funcións das empresas.

Clases de empresas.

Formas xurídicas de empresas:

Empresario individual.

Sociedade colectiva.

Sociedade comanditaria:

Simple.

Por accións.

Sociedade de responsabilidade limitada:

Sociedade anónima.

Sociedade anónima laboral.

Sociedade cooperativa.

O marco legal da empresa.

Organización interna:

Departamentos e funcións.

Organigramas.

B. Procedementos

Simulación. Proxecto de creación de nosa propia empresa.

Definición e análise do proxecto da empresa simulada.

Aplicación de conceptos e técnicas para a resolución dos interrogantes que se suscitan á empresa simulada.

Análise do papel das empresas.

Identificación das diferentes clases de empresas, analizando o distinto grado de responsabilidade dos seus propietarios en cada unha delas.

Relación entre formas xurídicas de empresas, magnitude do capital necesario, número de socios e responsabilidade dos mesmos.

Análise da organización interna da empresa.

C. Actitudes

Valoración do papel das empresas na economía dun país.

Reflexión sobre a utilidade das empresas para a satisfacción das necesidades dos cidadáns.

Valoración da función do empresario.

Enjuiciamento das distintas formas xurídicas de constitución das empresas.

Entendemento da organización interna da empresa, valorando a función que desempeñan na mesma os distintos departamentos.

Unidade 2:

A. Conceptos

Decisións previas á posta en marcha dunha empresa.

Actividade empresarial.

Nome.

Logotipo.

Localización (ubicación).

Xestións e trámites para a constitución e posta en marcha da empresa.

Documentación.

Organismos.

Requisitos.

Outras xestións.

Impresos para a realización dos trámites.

B. Procedementos

Simulación. Creación da empresa simulada.

Elección do nome da empresa.

Identificación dos trámites e xestións necesarios para a constitución da empresa simulada.

Aplicación de conceptos e técnicas para a resolución dos interrogantes e operacións que se suscitan á empresa simulada.

Identificación das decisións de carácter previo á creación dunha empresa.

Obtención de información sobre as xestións e trámites necesarios para a constitución e posta en marcha das empresas mediante a visita aos diferentes organismos implicados.

Cumplimentación dos documentos necesarios para a constitución das empresas.

Análise das funcións que, en relación coa creación de empresas, desempeñan os organismos públicos.

C. Actitudes

Comprensión do papel dos diferentes organismos no proceso de creación e posta en marcha das empresas.

Reflexión sobre a importancia que ten para as empresas o nome das mesmas, do logotipo e o seu localización.

Reflexión sobre a facilidade/dificultade dos trámites que teñen que realizar as empresas para a súa constitución.

Unidade 3:

A. Conceptos

Conservación da documentación:

Necesidade da información documental.

Normativa legal.

O arquivo:

Concepto e finalidade.

Clases.

Organización material.

Sistemas de clasificación.

Técnicas de comunicación escrita:

Carta comercial.

Saúda

Informe.

Notas interiores.
Certificado.
Instancia.
Declaración.
Currículum vitae.
Oficio.

Registros de correspondencia:

Registros de entrada e saída.
Correspondencia interna.

B. Procedementos

Simulación. Actividades da empresa simulada.

Organización da empresa: circulación da información.

Establecemento dun sistema de arquivo, clasificación e rexistro para os distintos tipos de documentos.

Confección de cartas de presentación da empresa aos posibles provedores.

Aplicación de conceptos e técnicas para a resolución das novas necesidades que se lle suscitan á empresa simulada.

Obtención de información, a través das persoas encargadas da conservación e da xestión da documentación do propio centro educativo do alumno, da forma, medios, sistemas e rexistros dos documentos e escritos que se utilizan.

Obtención de información, a través das persoas encargadas da biblioteca do propio centro, sobre a forma de levar a xestión da mesma: fichas de libros, sistema de clasificación dos mesmos, localización e control dos mesmos.

Redacción de escritos e comunicacións de acordo cos formatos establecidos para cada clase de documentos.

Resolución de supostos prácticos de arquivo e clasificación aplicando diferentes sistemas.

C. Actitudes

Reflexión sobre a necesidade das empresas de conservar a documentación escrita, e de poder localizala fácilmente cando se necesite a súa consulta.

Comprensión da importancia do establecemento dunha organización eficaz dos arquivos para poder gardar, conservar e localizar os documentos que se manexan na actividade empresarial.

Valoración dos distintos sistemas de clasificación e arquivo de documentos e escritos.

Unidade 4:

A. Conceptos

O concepto económico da empresa e o patrimonio:

O patrimonio e os elementos patrimoniais.

O inventario. Clasificación e valoración dos elementos.

As masas patrimoniais.

A Contabilidade: concepto, obxectivos e fins.

As contas:

Concepto e representación.

Clasificación e rexistro dos datos: as anotacións no Debe e no Haber.

O sistema da Partida Dobre.

Os libros contables.

Normas contables de carácter básico.

Estrutura, características e uso dos libros contables:

O libro Diario.

O libro Maior.

O libro de Inventarios e Contas anuais.

O Plan Xeral de Contabilidade:

Estrutura e contido.

B. Procedementos

Simulación. Actividades da nosa empresa simulada:

Cálculo do patrimonio necesario para a empresa.

Achega do capital necesario para comezar.

Libros de Contabilidade: apertura dos libros Diario e Maior.

Aplicación de conceptos e técnicas para a resolución dos interrogantes e necesidades que se lle suscitan á empresa simulada.

Identificación e clasificación dos elementos patrimoniais.

Determinación do valor do patrimonio.

Rexistro e control do estado e variación dos elementos patrimoniais mediante anotacións nas contas.

Obtención, análise e significado dos saldos das contas.

Aplicación da Partida Dobre: práctica de asentos nos libros contables.

C. Actitudes

Reflexión sobre a utilidade dunha agrupación e denominación común dos elementos patrimoniais para a realización de inventarios, e a análise e comparación de patrimonios entre diferentes empresas.

Valoración da importancia do sistema de Partida Dobre para a contabilidade.

Entendemento do papel que desempeñan os plans de contas.

Valoración da función do Plan Xeral de Contabilidade como regulador do sistema de rexistro contable para as empresas.

Unidade 5:

A. Conceptos

O mercado.

Os provedores.

A operación de compravenda:

Marco legal: normas mercantís e fiscais.

Estudo do Imposto sobre o Valor Engadido (IVA).

O proceso das compras:

O pedido.

A recepción: o albarán e a factura.

O custo das compras.

As existencias:

Clasificación.

Almacén.

Valoración.

Xestión de stocks.

O proceso de pago:

Momento do pago.

Forma e medios de pago:

A letra de cambio.

O cheque.

Outros medios de pago.

Contabilización das operacións de aprovisionamiento.

B. Procedementos

Simulación. Actividades da nosa empresa simulada.

Elección de provedores.

Adquisición de elementos do inmovilizado e das mercaderías.

Xestión do almacén e control das existencias.

Control de débedas e pagos.

Cumprimentación de documentos.

Rexistro de operacións e documentos: IVA, libros contables, documentación mercantil.

Aplicación de conceptos e técnicas para a resolución dos interrogantes e necesidades que se lle suscitan á empresa simulada.

Análise de ofertas e características de provedores para poder determinar os máis convenientes en cada caso.

Identificación das principais normas, mercantís e fiscais, relacionadas coa compravenda.

Análise dos aspectos básicos do IVA e o seu repercusión nos prezos de compravenda de produtos e servizos.

Cumprimentación dos libros rexistro obrigatorios no IVA.

Cumprimentación de documentos das operacións de compra: pedidos, albaráns e facturas.

Valoración de existencias aplicando os métodos: FIFO e Prezo Medio Ponderado.

Análise e cumprimentación dos documentos de pago: recibo, letra de cambio e cheque.

C. Actitudes

Comprensión da necesidade que ten a empresa de adquirir bens e servizos para poder realizar a súa actividade económica.

Comprensión da incidencia das normas mercantís e fiscais nas operacións de compravenda.

Reflexión sobre a repercusión do IVA nos prezos de venda de produtos e servizos, entendendo quen soporta definitivamente as súas cotas.

Valoración do papel dos instrumentos e medios que permiten realizar a administración e xestión das operacións de aprovisionamento das empresas e do control e realización do pago das mesmas.

Unidade 6:

A. Conceptos

A produción:

Empresas produtoras de bens.

A produtividade.

Valor engadido que xera o proceso de produción.

O deseño do sistema de produción:

Distribución en planta.

Manexo de materiais.

Clases de procesos produtivos.

Relación do departamento de produción con outros departamentos da empresa:

Relación Producción-Aprovisionamento.

Relación Producción-Comercial.

O custo de produción.

B. Procedementos

Identificación de empresas produtoras de bens na contorna do alumno.

Análise dos distintos tipos de procesos industriais.

Identificación e análise dos elementos que interveñen no proceso produtivo.

Valoración dos factores de produción para a obtención do custo de produtos e servizos.

C. Actitudes

Valoración da función que desempeñan as empresas produtivas para a satisfacción das necesidades, así como a incidencia que teñen para a economía do país.

Reflexión sobre a importancia que a organización do proceso produtivo ten para a empresa.

Unidade 7:

A. Conceptos

A distribución:

Concepto.

Canles.

Custos de distribución.

A empresa ante o mercado dos seus produtos e servizos.

Nocións de marketing:

Marketing de investigación.

Política comercial da empresa.

Concepto e cálculo de marxes comerciais.

A protección dos consumidores e usuarios.

Contabilización das operacións de comercialización.

B. Procedementos

Simulación. Actividades da nosa empresa simulada.

Captación de clientes.

Envío de produtos.

Expedición de facturas e cobro de vendas.

Control de efectos a cobrar.

Control de existencias.

Rexistro de operacións e documentos: IVA, libros contables, documentación mercantil.

Aplicación de conceptos e técnicas para a resolución dos interrogantes e necesidades que se lle suscitan á empresa simulada.

Identificación e análise dos diferentes elementos da política comercial.

Cálculo de marxes comerciais.

Análise das normas legais de protección aos consumidores e aplicación das mesmas a casos prácticos.

Confección de facturas de vendas contemplando a incidencia de descontos, portes e envases.

Cumprimentación de documentos de cobro das operacións de vendas.

C. Actitudes

Valoración da función de vendas como a tarefa máis importante para a vida da empresa.

Reflexión sobre a necesidade que teñen as empresas de dar a coñecer os seus produtos e distribuílos de forma que cheguen ao consumidor en condicións óptimas.

Unidade 8:

A. Conceptos

Intermediarios financeiros bancarios: Bancos e Caixas de aforros.

Operacións e servizos bancarios:

Contas bancarias.

Domiciliación de pagos.

Transferencias.

Xestión de cobros.

Desconto de efectos.

Créditos e préstamos.

Tarxetas de crédito e débito.

Operacións de estranxeiro e cambio de moeda.

O cálculo de intereses:

Concepto e clases de intereses.

Fórmula xeral do interese simple.

Peculiaridades.

Procedementos abreviados de cálculo.

Ampliación de conceptos: fórmula de interese composto. Aplicación práctica.

Xestión da tesourería da empresa:

Previsións de tesourería.

Envío de efectos ao banco.

Efectos impagados.

Modificacións nos cobros e pagos.

Rexistro contable das operacións de tesourería e financiamento.

B. Procedementos

Simulación. Actividades da nosa empresa simulada.

Estado de previsión de Tesourería.

Solución dos problemas de tesourería detectados, operacións:

Efectos ao cobro.

Desconto de efectos.

Adiamento e partición de pagos.

Problemas de cobro cos clientes:

Impagados.

Adiamento e partición de cobros.

Rexistro contable de operacións.

Aplicación de conceptos e técnicas para a resolución dos interrogantes e necesidades que se lle suscitan á empresa simulada.

Identificación e análise das funcións de tesourería e financiamento das empresas.

Elaboración de estados de previsión de tesourería.

Cálculo de intereses e comisións. Aplicación ás operacións de tesourería e financiamento.

C. Actitudes

Valoración das funcións de tesourería e financiamento das empresas.

Comprensión do papel que desempeñan os intermediarios financeiros na actividade cotiá das empresas e na sociedade actual.

Reflexión sobre a importancia, no mundo empresarial, de poder atender a tempo os compromisos de pago adquiridos.

Unidade 9:

A. Conceptos

Funcións do Departamento de Recursos Humanos.

Lexislación laboral básica:

Estatuto dos Traballadores.

Lei Xeral da Seguridade Social.

Lei de Procedemento Laboral.

A contratación laboral:

Contratos de traballo.

Modalidades de contratación.

As nóminas:

O recibo de salarios.

Estrutura.

Liquidación de seguros sociais e IRPF.

O rexistro contable das operacións de persoal.

B. Procedementos

Simulación. Actividades da nosa empresa simulada.

Realización dos trámites necesarios para a contratación de persoal.

Selección de traballadores e cumprimentación dos contratos de traballo.

Alta e afiliación dos traballadores ao Réxime xeral da Seguridade Social.

Pago das nóminas e dos seguros sociais correspondentes.

Rexistro contable das operacións.

Aplicación de conceptos e técnicas para a resolución dos interrogantes e necesidades que se lle suscitan á empresa simulada.

Identificación das fontes do dereito do traballo e análise dos preceptos básicos das normas laborais.

Identificación dos diferentes organismos oficiais do ámbito laboral e análise das súas funcións.

Identificación dos dereitos e deberes do traballador e do empresario.

Obtención de información sobre modalidades de contratación a través de visitas a oficinas do INEM.

Cálculo de nóminas e de liquidacións da Seguridade Social.

C. Actitudes

Valoración da importancia que os traballadores teñen para a empresa.

Entendemento do papel que desempeñan os organismos oficiais en relación cos traballadores e as relacións laborais.

Reflexión sobre a función social das empresas como xeradoras de postos de traballo.

Unidade 10:

A. Conceptos

Outros gastos e ingresos empresariais de carácter ordinario.

Liquidacións periódicas de IVA. Compensación de contas.

O proceso de amortización do inmovilizado:

Concepto de amortización.

Determinación de cotas.

Rexistro contable.

Venda de elementos do inmovilizado.

O proceso de regularización contable e a pechadura do exercicio:

Periodificación de gastos.

Variación de existencias.

Determinación do resultado.

Peche do exercicio.

As contas anuais:

Balance.

Conta de Perdas e Ganancias.

B. Procedementos

Simulación. Actividades da nosa empresa simulada.

Últimas operacións: pago de gastos e cobro de intereses bancarios.

Amortización dos elementos patrimoniais.

Venda de inmovilizado.

Compensación do IVA.

Operacións para a pechadura contable do exercicio económico e a determinación do resultado obtido.

Elaboración das contas anuais.

Aplicación de conceptos e técnicas para a resolución dos interrogantes e necesidades que se lle suscitan á empresa simulada.

Análise do concepto de amortización aplicándoo aos diferentes elementos patrimoniais.

Descrición do tratamento que establece o PGC para o rexistro contable de bens e gastos.

Descrición do tratamento que establece o PGC para a periodificación contable de gastos e ingresos, para a regularización das contas de existencias e para a determinación do beneficio.

Cálculo e resolución de casos de amortizacións, provisiones, periodificacións e determinación do resultado do exercicio.

Identificación e análise das normas que regulan a elaboración das contas anuais.

C. Actitudes

Comprensión do sentido económico da amortización dos elementos patrimoniais.

Reflexión sobre a formación do resultado económico que obteñen as empresas.

Comprensión da información que proporcionan as contas anuais e o seu valor como resumo da realidade empresarial.

Valoración do papel que desempeña a Contabilidade e os libros contables para a administración e xestión das empresas.

4.3 Procedementos e instrumentos de avaliación

Algúns dos aspectos a observar no comportamento do alumnado da clase susceptible de ser valorado e por tanto de calificar a efectos da avaliación:

A. Traballo en equipo.	- A moso iniciativa no desenrolo do mesmo. - Actúa de forma coordinada e colaborativa co resto de membros. - Mantén unha actitude de respecto cara ós seus compañeiros.
B. Participación na clase.	- Plantexamento de dúbidas relacionadas ca materia explicada - Facer aportacións cando así se solicite polo profesorado, de forma xeral ou personalizada
C. Convivencia	- Falar na clase - Interromper de forma reiterada as explicacións do profesor. - Alterar o mobiliario: mesas, cadeiras, etc. - Tirar papeis, restos de comida. - Comer ou mascar chicles, golosinas, etc.

De cara á superación da materia aplicaranse distintos métodos de avaliación:

- Observación do traballo na aula.
- Participación nos traballos e debates organizados na aula
- Probas obxectivas encamiñadas a determinar o grao de comprensión da materia de cada unidade.
- Exposicións realizadas polos alumnos de traballos realizados.
- Resultado do traballo de simulación de creación dunha empresa, administración e xestión da mesma realizado ao longo do curso

Se non fora posible deixar rexistros das observacións ou traballos complementarios desenvolto na aula, a avaliación efectuarase de forma exclusiva en base aos resultados acadados na proba obxectiva.

Procedementos de avaliación

Realizaranse tres a avaliacións e para cada unha delas terase en conta:

Para os **contidos conceptuais**: En cada avaliación farase ao unha proba escrita con preguntas cortas, tipo test e exercicios prácticos, dependendo dos contidos e procedementos das unidades didácticas a avaliar. A cualificación dos contidos conceptuais terá que ser igual ou superior a 5.

Para os **contidos procedimentais**: Traballos e exercicios individuais ou en grupo que se realizasen na aula e fóra dela, e que deberán ser entregados na data acordada, salvo causa debidamente xustificada. O alumnado deberá demostrar que interiorizou tanto os conceptos como os procedementos que nesta programación se reflicten para cada unidade didáctica. A media aritmética de todas as notas obtidas daranos a cualificación dos contidos procedimentais que terá que ser igual ou superior a 5.

Para os **contidos actitudinais**: Valoraranse todos os contidos actitudinais que para cada unidade didáctica se reflicten nesta programación, así como, traballo en equipo, participación na clase, convivencia, traballo na clase, traballo na casa, a puntualidade...

A cualificación final da avaliación parcial obterase mediante a suma das seguintes porcentaxes:

	Probas escritas	Traballos individuais ou en grupo	Actitude na clases
1ª avaliación	50 %	40 %	10 %
2ª avaliación	50 %	40 %	10 %
3ª avaliación	50 %	40 %	10 %

--	--	--	--

tendo que obter o alumno/na polo menos unha cualificación de 5 en cada tipo de contidos e na ponderación global.

Para superar a materia deberán superarse as tres avaliacións e a súa cualificación final será a media aritmética das puntuacións obtidas en cada unha delas.

A non asistencia regular á clase implicará a perda do dereito á avaliación continua e ós criterios xerais de avaliación anteriormente expostos. Os alumnos que superen o número de faltas que figuren no NOF terán, por tanto, dereito unicamente a unha proba extraordinaria a final de curso.

2. Observacións.

A. Traballo en equipo.	- Aмосa iniciativa no desenrolo do mesmo. - Actúa de forma coordinada e colaborativa co resto de membros. - Mantén unha actitude de respecto cara ós seus compañeiros.
B. Participación na clase.	- Plantexamento de dúbidas relacionadas ca materia explicada - Facer aportacións cando así se solicite polo profesorado, de forma xeral ou personalizada
C. Convivencia	- Falar na clase. - Interromper de forma reiterada as explicación do profesor. - Alterar o mobiliario: mesas, cadeiras, etc. - Tirar papeis, restos de comida. - Comer ou mascar chicles, golosinas, etc.
D. Traballo na clase	- Seguemento das explicacións - Desenrolo das tarefas encomendadas. - Traer o material necesario
E. Traballo na casa	- Entrega - Contido, se contestan todas as cuestións ou non. Sospeitas de traballo copiado. - Traballo ben presentado, sen tachaduras nin faltas de ortografía destacables.

Todos os items están redactados en positivo agás o C que está redactado en negativo, sendo as táboas de puntuación as seguintes:

Aspectos observados	A, B, D e E	Non, nunca	Case nunca	Case sempre	Sí, sempre
	C	Sí, sempre	Case sempre	Case nunca	Non, nunca
Puntuación orientativa:		0	4	8	10

Dada a imposibilidade de levar un rexistro sistemático e semanal das observacións en tan poucas horas de clase, tratarase de efectuarse a lo menos unha valoración global do alumno por avaliación.

Recuperación da materia.

A efectos da recuperación desta materia para aqueles alumnos que ao final do periodo non alcancen os obxectivos establecidos en cada unha das partes do mesmo deseñaranse actividades específicas dirixidas a asegurar o alcance das principais obxectivos asociados a cada unidade didáctica.

Ditas actividades consistirán fundamentalmente, na asimilación dos conceptos básicos centrais de cada unidade e na resolución de problemas de tipo práctico basados neses contidos teóricos.

A tal efecto, deseñaranse as actividades de ensinanza-aprendizaxe específicas a desenrolar co alumno en atención ós déficits de formación específicos que presente, todas elas encamiñadas á superación da materia.

A realización de ditos actividades completarase cunha proba final de carácter obxectivo de carácter teórico-práctico, ca mesma estrutura que a proba de avaliación, na que o alumno deberá de poñer en práctica as capacidades adquiridas ó longo do curso e ca realización das actividades indicadas.

Dita proba realizarase, para cada avaliación, ó principio da seguinte, a fin de aproveitar a cercanía das explicacións. Na última avaliación, a proba obxectiva de recuperación de esta avaliación efectuarase de forma simultánea ca proba final para aqueles alumnos que teñan algunha avaliación pendente.

A proba obxectiva de recuperación terá a mesma estrutura que a proba de avaliación. Na avaliación da recuperación teranse tamén en consideración co mesmo criterio os resultados das táboas de observación acadadas durante o curso.

Avaliación extraordinaria

En setembro efectuarase unha convocatoria extraordinaria na fecha que a tal efecto se sinala pola dirección do centro. En dita convocatoria acudirase ca materia completa, con independencia de cal sexa a parte suspensa polo alumnado.

A proba extraordinaria de setembro versará sobre os contidos mínimos establecidos para a materia e terá a mesma estrutura que as probas obxectivas efectuada ó longo do curso.

5.- Concrecións metodolóxicas que require a materia

Metodoloxía didáctica é o conxunto de estratexias, procedementos e accións organizadas e planificadas por o profesorado, de xeito consciente e reflexiva, con a finalidade de posibilitar a aprendizaxe do alumnado e o logro dos obxectivos suscitados. En xeral, en cada unha das unidades didácticas seguiranse os seguintes pasos:

- Indagar o nivel de coñecemento do alumno.
- Relacionar os contidos da unidade didáctica coa actualidade e coa realidade da xestión diaria das empresas.
- Exposición teórica por parte do profesor.
- Realización de actividades prácticas por parte dos alumnos que consistirán na creación dunha empresa ficticia sobre a que se traballará ao longo do curso, comezando coa súa creación ata a xestión e administración da mesmas, tendo en conta as diferentes áreas funcionais coas que habitualmente contan as empresas. Para iso será fundamental contar con un aula de informática onde os alumnos poidan localizar a información e a documentación necesaria.
- Investigación e exposición por parte dos alumnos de actividades relacionadas con os conceptos de a unidade.

6.- Materiais e recursos didácticos.

Para a impartición das clases farase uso dos seguintes recursos didácticos:

- Aula con todas as súas dotacións.
- Apuntes para a impartición da clase.
- Libro de texto recomendado para o seguimento das clases: “Fundamentos de Administración e Xestión” de ° de BAC, de Francisco M. Pinilla e outros autores, editado por Mc Graw Hill, edición adaptada ós novos currículos.
- Textos complementarios obtidos dos periódicos locais, rexionais e nacionais, para o comentario e debate na clases.
- Aula de informática con acceso a Internet: AEAT, Seg-Social, SEPE, INE, IGE, web UE, web B.M., web mtas., ecobachillerato.com, etc.
- Ordenador portátil
- Proxector de vídeo
- Pizarra dixital.

7.- Criterios de avaliación, cualificación e promoción do alumnado.

7.1.- Criterios de avaliación

Os criterios de avaliación establecidos para esta materia na lexislación LOMCE son os seguintes:

Bloque 1. Innovación empresarial. A idea de negocio: o proxecto de empresa

1. Relacionar os factores da innovación empresarial coa actividade de creación de empresas.
2. Analizar a información económica do sector de actividade empresarial no que se situará a empresa.
- 3.- Seleccionar unha idea de negocio, valorando e argumentando de forma técnica a elección.

Bloque 2. A organización interna da empresa. Forma xurídica e recursos

- 1.- Analizar a organización interna da empresa, a forma xurídica, a localización, e os recursos necesarios, así como valorar as alternativas dispoñibles e os obxectivos marcados co proxecto.

Bloque 3. Documentación e trámites para a posta en marcha da empresa

- 1.- Analizar os trámites legais e as actuacións necesarias para crear a empresa.
2. - Xestionar a documentación necesaria para a posta en marcha dunha empresa.

Bloque 4. O plan de aprovisionamento

- 1.- Establecer os obxectivos e as necesidades de aprovisionamento.
- 2.- Realizar procesos de selección de provedores analizando as condicións técnicas.
3. Planificar a xestión das relacións cos provedores, aplicando técnicas de negociación e comunicación.

Bloque 5. Xestión comercial e de marketing na empresa.

- 1.- Desenvolver a comercialización dos produtos ou servizos da empresa e o marketing dos mesmos.
- 2.-Fixar os prezos de comercialización dos produtos ou servizos e comparalos cos da competencia.
- 3.- Analizar as políticas de marketing aplicadas á xestión comercial.

Bloque 6. Xestión dos recursos humanos

- 1.- Planificar a xestión dos recursos humanos.
- 2.- Xestionar a documentación que xera o proceso de selección de persoal e contratación, aplicando as normas vigentes.

Bloque 7. Xestión da contabilidade da empresa

- 1.- Contabilizar os feitos contables derivados das operacións da empresa, cumprindo cos criterios establecidos no Plan Xeral de Contabilidade (PGC).

Bloque 8. Xestión das necesidades de investimento e financiamento. Viabilidade da empresa

1. Determinar o investimento necesario e as necesidades financeiras para a empresa, identificando as alternativas de financiamento posibles.

- 2.- Analiza e comproba a viabilidade da empresa, de acordo a diferentes tipos de análises.
- 3.- Valora e comproba o acceso ás fontes de financiamento para a posta en marcha do negocio.

Bloque 9. Exposición pública do desenvolvemento da idea de negocio

1. Expoñer e comunicar publicamente o proxecto de empresa.
2. Utilizar ferramentas informáticas que apoian a comunicación e presentación do proxecto.

A avaliación informa sobre a totalidade do proceso docente, de forma que non debe limitarse a unha simple valoración de contidos senón que debe ser o suficientemente flexible como para permitir a introducción das oportunas modificacións de acordo coa evolución de devandito proceso. Partindo do nivel inicial do alumnado e tendo en conta as súas capacidades, a avaliación debe ter como principal referencia os obxectivos programados do currículo e os alcanzados polos alumnos.

7.2.- Criterios de cualificación e promoción do alumnado.

Seguirase o exposto no punto 4.3 da programación desta materia (Procedementos e instrumentos de avaliación).

8.- Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

Os traballos, actividades, exercicios realizados polos alumnos, a claridade na súa exposición e os resultados acadados nas probas obxectivas así como nas sucesivas avaliacións, servirán como indicadores do nivel de consecución dos obxectivos que se pretenden para a materia ao comezo do curso. Permitirá ao mesmo tempo facer as correccións ou modificacións precisas cando sexa o caso.

9.- Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

Dado que esta materia non se imparte en cursos anteriores a 2º de bacharelato, non haberá alumnos que a teñan pendente polo que non son necesarias actividades de seguimento.

10.- Organización de procedementos que lle permitan ao alumnado acreditar os coñecementos necesarios na materia.

Non procede.

11.- Avaliación inicial.

Unha das primeiras actividades será a realización dunha avaliación inicial para constatar os coñecementos previos dos alumnos/as sobre a materia así como a súa capacidade de expresión e comunicación. A posta en común das respostas obtidas permitirá a aclaración de conceptos e unha primeira aproximación ós temas que se van tratar o longo do curso.

Ao comezo de cada unidade didáctica temén se procurará facer unha posta en común entre o alumnado con respecto ó tema a tratar que servirá para apreciar os seus coñecementos previos sobre o tema, erros de concepto, interese do tema, etc.

12.- Medidas de atención a diversidade.

Desenvólvense ao final da programación, en xeral para tódalas materias.

13.- Elementos transversais que se traballan

Desenvólvense ao final da programación, en xeral para tódalas materias do departamento.

14.- Actividades extraescolares e complementarias

O desenrolo das clases poderá complementarase sempre que sexa posible con actividades extraescolares de participación obrigatoria ou voluntaria, segundo o tipo de actividade:

- Saída co alumnado a visitar empresas da comarca.
- Organización dalgún tipo de charla ou seminario relacionado co fomento da cultura emprendora.
- Charlas no instituto por parte de algún empresario da comarca sobre a realidade do mundo empresarial e a súa xestión.

15.- Mecanismos de revisión, avaliación, e modificación da programación didáctica en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.

Periodicamente e a final do curso escolar comprobarase a adecuación de contidos ó nivel de comprensión dos alumnos, a idoneidade na metodoloxía e materiais empregados e a correcta temporalización da materia empregando a aplicación de xestión das programacións.

IV.- ECONOMÍA DA EMPRESA – 2º Bacharelato

1.- Introducción e contextualización

Esta materia pretende proporcionar ós alumnos un primeiro acercamento ó mundo empresarial. Ó longo do seu desenrolo, os alumnos han de percibir que a empresa como axente económico desempeña un importante papel na economía, porque ó ser a unidade básica de produción é a que se encarga de obter bens e servicios que a sociedade necesita. O uso de Internet permitirá os alumnos realizar pequenos traballos de investigación sobre a realidade empresarial galega e local, xa que é preciso que os contidos se acheguen á súa realidade máis próxima.

Debemos ter en conta que o finalizar o curso os alumnos que desexen cursar estudos universitarios enfrentaranse á proba de selectividade ou revalida, polo que tamén debemos considerar este aspecto á hora de facer a programación, xa que os alumnos ademáis de superar a materia no centro educativo deben superar a devandita proba.

O DECRETO 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia explica que a Economía da Empresa trata de explicar a realidade empresarial, como unha rama da economía especializada nun determinado suxeito económico: a empresa. Trátase dunha ciencia que, por unha banda, procura a explicación do fenómeno económico da empresa e, por outra, a actuación sobre ela para alcanzar certos fins. A tendencia actual diríxese a tratar de converter esta disciplina nun corpo de coñecementos interdisciplinarios que traten calquera problema que se formule na empresa.

A empresa é un axente esencial da actividade económica. As empresas constitúen as células elementais de produción que integran o organismo económico a través das cales se conseguen os obxectivos macroeconómicos e, por iso, ocupan a atención dos/das economistas. É na economía contemporánea onde acha a súa plenitude, xa que a división do traballo, a especialización, o desenvolvemento do sistema monetario e a amplitude do mercado crearon o clima necesario para que se dea con precisión e características peculiares a unidade autónoma de produción, que constitúe o obxecto real da economía da empresa. Nesta materia traballaranse cuestións como a razón da existencia das empresas, as súas características, os tipos de organización e de funcionamento, e os factores que inflúen na toma de decisións.

A materia, que emprega un enfoque de presentación baseado na análise de distintas áreas e funcións da empresa, estrutúrase nos bloques seguintes: "A empresa", no que se describen os seus elementos, as súas funcións e os seus obxectivos; "Desenvolvemento da empresa", onde se fai unha análise das decisións de dimensión e localización, e das estratexias de crecemento; "Organización e dirección da empresa", no que se explica a planificación, a organización e a xestión dos recursos da empresa; "A función produtiva", para analizar os procesos produtivos e a estrutura de ingresos e custos derivada deles; "A función comercial da empresa", que repasa as principais decisións da empresa na comercialización dos seus produtos e/ou servizos; "A información na empresa", para comprender a importancia de contar con datos e información relevante e precisa na toma de decisións e no cumprimento das obrigas fiscais; e finalmente "A función financeira", onde se trata de analizar os aspectos salientables das decisións de investimento e financiamento na empresa.

A empresa ten un significado social (crea emprego), canaliza a renda e, conseguintemente, constitúe un elemento de redistribución da renda nacional. O desenvolvemento da actividade empresarial e a acción do/da empresario/a deben estar

guiados pola responsabilidade social e o comportamento ético, máis alá da procura duns resultados.

A materia ha permitir o fomento dunha cultura e dun xeito de pensar empresarial, onde se exerciten e medren a creatividade e o espírito de innovación, e se incentive a elaboración de reflexións persoais e a toma de decisións fundamentadas, así como a concepción do erro como fonte de progreso e aprendizaxe. Tamén ha contribuír ao desenvolvemento da competencia matemática e das competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, de comunicación lingüística e dixital, da capacidade de aprender a aprender, e do sentido da iniciativa e o espírito emprendedor.

2.- Estándares de aprendizaxe avaliáveis

Os estándares de aprendizaxe avaliáveis correspondentes a cada bloque temático e a cada criterio de avaliación son os que se recollen na columna 3 da seguinte táboa:

Economía da Empresa. 2º de bacharelato		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 1. A empresa		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. A empresa e o/a empresario/a. ▪ B1.2. Elementos, funcións e obxectivos da empresa. ▪ B1.3. Clases de empresas. ▪ B1.4. Marco xurídico da actividade empresarial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Describir e interpretar os elementos da empresa, as clases de empresas e as súas funcións na economía, así como as formas xurídicas que adoptan, e relacionar con cada unha as responsabilidades legais dos/das propietarios/as e xestores/as, e as esixencias de capital. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB1.1.1. Distingue as formas xurídicas das empresas e relaciónas coas esixencias de capital e coas responsabilidades para cada tipo.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB1.1.2. Identifica e valora as formas xurídicas de empresa máis apropiadas en cada caso en función das características concretas, aplicando o razoamento sobre clasificación das empresas.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB1.1.3. Analiza, para un determinado caso práctico, os criterios de clasificación de empresas: segundo a natureza da actividade que desenvolven, a súa dimensión, o nivel tecnolóxico que alcanzan, o tipo de mercado en que operan, a fórmula xurídica que adoptan, e o seu carácter público ou privado.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB1.1.4. Describe os elementos da empresa en relación coas funcións que desenvolven e os obxectivos que procuran dentro do sistema.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Contorno da empresa. ▪ B1.6. Responsabilidade social e ambiental da empresa. ▪ B1.7. Funcionamento e creación de valor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Identificar e analizar os trazos principais do contorno en que a empresa desenvolve a súa actividade e explicar, a partir deles, as estratexias e as decisións adoptadas, e as posibles implicacións sociais e ambientais da súa actividade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB1.2.1. Identifica os tipos de empresas e de empresarios/as que actúan no seu contorno, así como a forma de relacionar co seu contorno máis próximo.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB1.2.2. Analiza a relación entre empresa, sociedade e ambiente, e valora os efectos positivos e negativos das actuacións das empresas nas esferas social e ambiental.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB1.2.3. Analiza a actividade das empresas como elemento dinamizador de progreso, estimando a súa creación de valor para a sociedade e para a cidadanía.
Bloque 2. Desenvolvemento da empresa		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Localización e dimensión empresarial. ▪ B2.2. Estratexias de crecemento interno e externo. ▪ B2.3. Pequenas e medianas empresas: estratexias de mercado. ▪ B2.4. Importancia das pequenas e medianas empresas (PME) na economía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Identificar e analizar as estratexias de crecemento e as decisións tomadas polas empresas, tendo en consideración as características do marco global en que actúan. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB2.1.1. Describe e analiza os factores que determinan a localización e a dimensión dunha empresa, e valora a transcendencia futura para a empresa desas decisións.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB2.1.2. Valora o crecemento da empresa como estratexia competitiva e relaciona as economías de escala coa dimensión óptima da empresa.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB2.1.3. Identifica e explica as estratexias de especialización e diversificación.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB2.1.4. Analiza as estratexias de crecemento interno e externo a partir de supostos concretos.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB2.1.5. Examina o papel das pequenas e das medianas empresas no noso

Economía da Empresa. 2º de bacharelato		
Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Internacionalización, competencia global e tecnoloxía. ▪ B2.6. Empresa multinacional: aspectos positivos e negativos do seu funcionamento. 		país, e valora as súas estratexias e as súas formas de actuar, así como as súas vantaxes e os seus inconvenientes.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB2.1.6. Describe as características e as estratexias de desenvolvemento da empresa multinacional, e valora a importancia da responsabilidade social e ambiental.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB2.1.7. Estuda o impacto da incorporación da innovación e das novas tecnoloxías na estratexia da empresa, e relación coa capacidade para competir de xeito global.
Bloque 3. Organización e dirección da empresa		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. División técnica do traballo e necesidade de organización no mercado actual. ▪ B3.2. Funcións básicas da dirección. ▪ B3.3. Planificación e toma de decisións estratéxicas. ▪ B3.4. Organización formal e informal da empresa: deseño e análise da súa estrutura. ▪ B3.5. A xestión dos recursos humanos e a súa incidencia na motivación. ▪ B3.6. Os conflitos de intereses e as súas vías de negociación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Explicar a planificación, a organización e a xestión dos recursos dunha empresa, valorando as posibles modificacións para realizar en función do ámbito en que desenvolve a súa actividade e dos obxectivos formulados. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB3.1.1. Reflexiona sobre a división técnica do traballo nun contexto global de interdependencia económica para valorar as súas consecuencias sociais.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB3.1.2. Describe a estrutura organizativa, o estilo de dirección, as canles de información e de comunicación, o grao de participación na toma de decisións e a organización informal da empresa.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB3.1.3. Identifica a función de cada área de actividade da empresa (aprovisionamento, produción e comercialización, investimento e financiamento, recursos humanos e administrativa), así como as súas interrelacións.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB3.1.4. Investiga sobre a organización nas empresas do seu ámbito máis próximo e identifica vantaxes e inconvenientes, detecta problemas para solucionar, e describe propostas de mellora.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB3.1.5. Aplica os seus coñecementos a unha organización concreta, para detectar problemas e propor melloras.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB3.1.6. Valora a importancia dos recursos humanos nunha empresa e analiza diferentes maneiras de abordar a súa xestión e a súa relación coa motivación e a produtividade.
Bloque 4. A función produtiva		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Produción e proceso produtivo. ▪ B4.2. Función de produción. Produtividade e eficiencia ▪ B4.3. Investigación, desenvolvemento e innovación (I+D+i) como elementos clave para o cambio tecnolóxico e a mellora da competitividade empresarial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Analizar procesos produtivos desde a perspectiva da eficiencia e a produtividade, e recoñecer a importancia da I+D+i. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB4.1.1. Realiza cálculos da produtividade de distintos factores e interpreta os resultados obtidos, coñecendo medios e alternativas de mellora da produtividade nunha empresa.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB4.1.2. Analiza e valora a relación entre a produtividade e os salarios dos/das traballadores/as.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB4.1.3. Reflexiona sobre a importancia para a sociedade e para a empresa da investigación e da innovación tecnolóxica en relación coa competitividade e o crecemento.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.4. Custos: clasificación e cálculo dos custos na empresa. ▪ B4.5. Cálculo e interpretación do limiar de rendibilidade da empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Determinar a estrutura de ingresos e custos dunha empresa, calculando o seu beneficio e o seu limiar de rendibilidade, a partir dun suposto formulado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB4.2.1. Distingue os ingresos e os custos dunha empresa, calcula o seu beneficio ou a súa perda xerados ao longo do exercicio económico, aplicando razoamentos matemáticos, e interpreta os resultados.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB4.2.2. Identifica e calcula os tipos de custos, ingresos e beneficios dunha empresa, e represéntaos graficamente.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB4.2.3. Calcula o limiar de vendas (de rendibilidade) necesario para a supervivencia da empresa.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB4.2.4. Analiza os métodos custo beneficio e custo eficacia como

Economía da Empresa. 2º de bacharelato		
Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		instrumentos de medida e avaliación que axudan á toma de decisións.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.6. Os inventarios da empresa e os seus custos. Modelos de xestión de inventarios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Describir os conceptos fundamentais do ciclo de inventario e manexar os modelos de xestión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB4.3.1. Identifica os custos que xera o almacén e resolve casos prácticos sobre o ciclo de inventario.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB4.3.2. Valora as existencias en almacén mediante diferentes métodos.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB4.3.3. Valora a relación entre o control de inventarios e a produtividade e a eficiencia nunha empresa.
Bloque 5. A función comercial da empresa		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Departamento comercial da empresa ▪ B5.2. Concepto e clases de mercado. ▪ B5.3. Técnicas de investigación de mercados. ▪ B5.4. Comportamento do/da consumidor/a e segmentación de mercados. ▪ B5.5. Variables do márketing-mix e elaboración de estratexias. ▪ B5.6. Estratexias de márketing e ética empresarial. ▪ B5.7. Tecnoloxías da información e das comunicacións e márketing. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Analizar as características do mercado e explicar, de acordo con elas, as políticas de márketing aplicadas por unha empresa ante diferentes situacións e obxectivos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB5.1.1. Caracteriza un mercado en función de diferentes variables como, por exemplo, o número de competidores e o produto vendido.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB5.1.2. Identifica e adapta a cada caso concreto as estratexias e os enfoques de márketing.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB5.1.3. Interpreta e valora estratexias de márketing, incorporando nesa valoración consideracións de carácter ético, social e ambiental.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB5.1.4. Comprende e explica as fases e as etapas da investigación de mercados.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB5.1.5. Aplica criterios e estratexias de segmentación de mercados en casos prácticos.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB5.1.6. Analiza e valora as oportunidades de innovación e transformación do márketing que xorden co desenvolvemento das tecnoloxías da información e da comunicación.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB5.1.7. Describe a organización e o funcionamento do departamento comercial da empresa.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB5.1.8. Determina as necesidades da clientela en relación coas características dos produtos ou dos servizos ofrecidos pola empresa.
Bloque 6. A información na empresa		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Obrigas contables da empresa. ▪ B6.2. A composición do patrimonio e a súa valoración. ▪ B6.3. Resultados da empresa. ▪ B6.4. As contas anuais e a imaxe fiel. ▪ B6.5. Elaboración do balance e da conta de perdas e ganancias. ▪ B6.6. Análise e interpretación da información contable. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Identificar os datos máis salientables do balance e da conta de perdas e ganancias, explicar o seu significado, diagnosticar a situación a partir da información obtida e propor medidas para a súa mellora. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB6.1.1. Recoñece os elementos patrimoniais e a función que teñen asignada.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB6.1.2. Identifica, valora e clasifica os bens, os dereitos e as obrigas da empresa en masas patrimoniais.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB6.1.3. Interpreta a correspondencia entre os investimentos e o seu financiamento.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB6.1.4. Detecta posibles desaxustes no equilibrio patrimonial, na solvencia e no aparcamento da empresa, mediante a utilización de rateos.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB6.1.5. Propón medidas correctoras axeitadas en caso de se detectar desaxustes patrimoniais ou financeiros.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB6.1.6. Recoñece a importancia do dominio das operacións matemáticas e dos procedementos propios das ciencias sociais como ferramentas que facilitan a solución de problemas empresariais.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB6.1.7. Recoñece a conveniencia do equilibrio económico, patrimonial e financeiro da empresa.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB6.1.8. Valora a importancia da información na toma de decisións.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ EEB6.1.9. Calcula o resultado do exercicio económico da empresa, empregando os criterios de imputación aplicables.

Economía da Empresa. 2º de bacharelato		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		<ul style="list-style-type: none"> EEB61.10. Identifica, interpreta e clasifica os elementos do resultado da empresa.
<ul style="list-style-type: none"> B6.7. Fiscalidade empresarial: principais figuras impositivas e elementos clave do súa estrutura e do seu funcionamento. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.2. Recoñecer a importancia do cumprimento das obrigas fiscais e explicar os impostos que afectan as empresas. 	<ul style="list-style-type: none"> EEB6.2.1. Identifica as obrigas fiscais das empresas segundo a súa organización e a actividade que desenvolvan.
		<ul style="list-style-type: none"> EEB6.2.2. Describe o funcionamento básico dos impostos que recaen sobre as empresas e destaca as principais diferenzas entre eles.
		<ul style="list-style-type: none"> EEB6.2.3. Valora a achega que supón para a riqueza nacional a carga impositiva que soportan as empresas.
Bloque 7. A función financeira		
<ul style="list-style-type: none"> B7.1. Estrutura económica e financeira da empresa. B7.2. Concepto e clases de investimento. B7.3. Valoración e selección de proxectos de investimento. B7.4. Fontes de financiamento interno e externo da empresa. Novas formas de financiamento. B7.5. Ciclos da empresa. B7.6. Período medio de maduración. 	<ul style="list-style-type: none"> B7.1. Valorar proxectos de investimento, xustificar razoadamente a selección da alternativa máis vantaxosa, diferenciar as posibles fontes de financiamento nun determinado suposto e razoar a elección máis axeitada. 	<ul style="list-style-type: none"> EEB7.1.1. Coñece e enumera os métodos estáticos (prazo de recuperación) e dinámicos (criterio do valor actual neto) para seleccionar e valorar investimentos.
		<ul style="list-style-type: none"> EEB7.1.2. Aplica métodos estáticos (prazo de recuperación) e dinámicos (valor actual neto), nun suposto concreto de selección de alternativas de investimento para unha empresa.
		<ul style="list-style-type: none"> EEB7.1.3. Explica as posibilidades de financiamento das empresas diferenciando o externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada un e as implicacións na marcha da empresa.
		<ul style="list-style-type: none"> EEB7.1.4. Analiza, nun suposto concreto de financiamento externo, as opcións posibles, os seus custos e as variantes de amortización.
		<ul style="list-style-type: none"> EEB7.1.5. Analiza e avalía, a partir dunha necesidade concreta, as posibilidades que teñen as empresas de recorrer ao mercado financeiro.
		<ul style="list-style-type: none"> EEB7.1.6. Valora as fontes externas e internas de financiamento da empresa.
		<ul style="list-style-type: none"> EEB7.1.7. Analiza e expresa as opcións financeiras que mellor se adaptan a un caso concreto de necesidade financeira.
		<ul style="list-style-type: none"> EEB7.1.8. Aplica os coñecementos tecnolóxicos á análise e á resolución de supostos.
		<ul style="list-style-type: none"> EEB7.1.9. Identifica e describe os ciclos da actividade da empresa e as súas fases.
		<ul style="list-style-type: none"> EEB7.1.10. Calcula, para un determinado suposto práctico, os períodos de maduración da empresa, e distingue as súas fases.

3.- Obxectivos para o curso de 2º de bacharelato.

- A materia de Economía de Bacharelato ha de contribuír a que o alumnado desenvolva as seguintes capacidades:
  1. Distinguir os diferentes tipos e formas xurídicas de empresas relacionándoas coas esixencias de capital e responsabilidades para cada tipo e identificando os trazos específicos do tecido empresarial andaluz e español.
  2. Analizar as relacións entre empresa, sociedade e medio ambiente, coñecendo a relevancia dos procesos de xeración de valor e a importancia das dimensións da responsabilidade social empresarial.
  3. Describir e analizar os diferentes factores que determinan a localización e as diferentes modalidades de dimensión dunha empresa.
  4. Identificar a función de cada unha das áreas de actividade da empresa: aprovisionamento, produción e comercialización, investimento e financiamento e recursos humanos, e administrativa, así como as súas modalidades organizativas.
  5. Calcular e representar graficamente problemas referidos a produtividade, custos, beneficios e xestión de stocks, interpretando os resultados obtidos e realizando propostas de mellora.
  6. Coñecer os tipos de mercados, os trazos da súa segmentación e investigación, así como os das variables das políticas de marketing empresarial, valorando o papel da innovación tecnolóxica e ética empresarial na súa aplicación.
  7. Recoñecer os diferentes elementos patrimoniais e a función que teñen asignada, clasificándoos segundo criterios contables, analizando a situación da empresa e proponendo medidas para a súa mellora.
  8. Describir os principais impostos que afectan á empresa e valorar o cumprimento das obrigacións fiscais empresariais.
  9. Diferenciar as modalidades de financiamento interno e externa, os seus custos e as modalidades de investimento empresarial, aplicando métodos estáticos e dinámicos para seleccionar e valorar proxectos alternativos.

Estes obxectivos xenéricos serán posteriormente contextualizados e adaptados a cada unha das unidades didácticas que integran a programación.

4..1.- Temporalización

A materia impártese en catro sesión semanais de 50 minutos cada unha.

1ª avaliación

Tema 1. A empresa ..... 6 clases

Tema 2. Clasificación das empresas ..... 6 clases

Tema 3. A empresa e seu contorno ..... 6 clases

Proxecto empresarial

Tema 4. Localización, dimensión e crecemento empresarial. .... 4 clases

Proxecto empresarial

Tema 5. A organización da empresa ..... 5 clases

Tema 6. Os recursos humanos na empresa ..... 6 clases

Proxecto empresarial

2ª avaliación

Tema 7. A función de produción na empresa ..... 6 clases

Tema 8. Os custos da produción	12 clases
Proxecto empresarial	
Tema 9. A función comercial.....	4 clases
Tema 10. O Marketing mix	6 clases
Proxecto empresarial	
3ª avaliación	
Tema 11. A información económica na empresa	12 clases
Tema 12. Análise económico financeira da empresa	6 clases
Proxecto empresarial	
Tema 13. Os investimentos	6 clases
Tema 14. O financiamento da empresa	6 clases
Proxecto empresarial	
Total	91 clases

O resto do horario lectivo dedicárase a desenvolver o Proxecto empresarial e a realización das diferentes probas e exames.

4.2.- Grao mínimo de consecución para superar a materia

1. Clasificar os diferentes tipos de empresas, sinalando os seus trazos diferenciáis.
2. Identificar os factores externos (poderes públicos, conxuntura económica, evolución tecnolóxica, organizacións empresariais, sindicatos, consumidores, dinámica de poboación, ocalización industrial, relación co medio ambiente, etc.) que inciden na empresa, sinalando exemplos representativos.
3. Caracterizar as áreas básicas de actividade da empresa, sinalando as súas relacións, interdependencias e o seu distinto peso e importancia segundo o tipo de empresa, e escribir o proceso de funcionamento dun ciclo completo dunha empresa tipo.
4. Comprender o concepto de produtividade. Recoñecer e valorar as variábeis que inciden nos indicadores de produtividade dunha empresa. Por outra parte, preténdese que identifiquen e analicen o posíbel conflito entre unha forma de entender o éxito empresarial, medido exclusivamente a través da conta de resultados, e unha concepción que entende este éxito desde un marco de valores máis amplo, e que incorpora o impacto ambiental (ruídos, esgotamento dos recursos, residuos contaminantes), condicións de traballo saudábeis, corrección de inxustizas na distribución do valor engadido, garantías de calidade, promoción da investigación, etc.
5. A partir dos datos básicos do balance e conta de resultados dunha empresa, identificar a función dos seus elementos e interpretar o sentido económico e financeiro de cada un dos seus apartados, detectando posíbeis desequilibrios.
6. Identificar as principais fontes de financiamento da empresa tanto externas como internas, así como analizar e avaliar, a partir dunha necesidade concreta, as distintas posibilidades que teñen as empresas de recorrer ao mercado financeiro.
7. A partir do coñecemento directo dunha empresa ou institución (o propio centro escolar como institución, visita a unha empresa, asociación cultural), describir a súa estrutura organizativa, estilo de dirección e de comunicación, grao de participación nas decisións, organización informal.
8. Planificar e levar a cabo un plano de observación dunha empresa local e presentar a información de forma organizada, incorporando xuízos propios e con referencias a exemplos e datos apropiados.
9. Elaborar un proxecto de creación de empresas, planificando o proceso que é necesario levar a cabo e avaliar a súa posibilidade económica, integrando os

distintos coñecementos da materia, aplicándoos con creatividade para abordar un proxecto de iniciativa empresarial. A planificación debe recoller, tanto os aspectos económicos e financeiros como as formalidades legais de constitución, anticipando os diversos recursos

CONTIDOS DAS UNIDADES DIDÁCTICAS

Tema 1. A empresa

1. Concepto de empresa
2. Empresa e empresario
3. Os elementos da empresa
4. Funcións e obxectivos da empresa

Tema 2. Clasificación das empresas

1. Clases de empresas
2. Forma xurídica das empresas

Tema 3. A empresa e seu contorno

1. Marco xeral de actuación da empresa
  - 1.1 Contorno xeral
  - 1.2. O contorno específico da empresa. O sector
2. A estratexia competitiva
  - 2.1. As forzas competitivas
  - 2.2. Análise DAFO
3. O marco lexislativo da actividade da empresa
  - 3.1. Obrigas de carácter mercantil
  - 3.2. Obrigas de carácter laboral
  - 3.3. Obrigas de carácter fiscal.
4. A responsabilidade social da empresa

Tema 4. Localización, dimensión e crecemento empresarial

1. Criterios de localización dunha empresa
2. A dimensión empresarial
3. As pequenas e as grandes empresas
4. O crecemento empresarial
  - 4.1. Estratexias de crecemento
  - 4.2. Estratexias de crecemento segundo Kotler
5. As empresas multinacionais
6. A globalización dos mercados

Tema 5. A organización da empresa

1. A necesidade de organización na empresa
2. Funcións básicas da dirección
3. A estrutura organizativa
  - 3.1. A organización formal
  - 3.2. Os grupos na empresa. A organización informal
4. A motivación

Tema 6. Os recursos humanos na empresa

1. O departamento de recursos humanos
2. O regulamento xurídico laboral

3. A relación individual de traballo.
  - 3.1. O contrato de traballo
  - 3.2. Tipos de contrato de traballo
  - 3.3. Modificación do contrato de traballo
  - 3.4. Suspensión e extinción do contrato de traballo
  - 3.5. O salario e a nómina
  - 3.6. A xornada de traballo
4. A representación sindical dos traballadores
5. Os convenios colectivos
6. Os conflitos laborais
7. Saúde laboral. Seguridade e hixiene no traballo

Tema 7. A función de produción na empresa

1. A produción como proceso de creación de valor
2. A tecnoloxía
3. A eficiencia e a produtividade
4. Os procesos de produción
5. A produción e o medioambiente
6. Programación, avaliación e control de proxectos
  - 6.1. Método PERT
  - 6.2. Diagrama de Gantt

Tema 8. Os custos da produción

1. Os custos de produción
  - 1.1. Criterios de diferenciación dos custos
  - 1.2. Os custos medioambientais
  - 1.3. Estrutura dos custos da produción
  - 1.4. Relación entre produción e custos
2. Análise Custo-Beneficio.
3. A xestión das existencias.
4. Sistemas de valoración das existencias

Tema 9. A función comercial

1. A función comercial da empresa
2. O mercado
  - 2.1. Variables determinantes do mercado
  - 2.2. As clases de mercado
  - 2.3. O consumidor e o mercado
3. O marketing ou mercadotecnia
  - 3.1. As actividades do márketing
  - 3.2. A elaboración dun plan de márketing
  - 3.3. O márketing internacional

Tema 10. O Marketing mix

1. O marketing mix
2. O produto
3. A distribución
4. A comunicación
5. Prezo

Tema 11. A información económica na empresa

1. O patrimonio empresarial
  - 1.1. Elementos patrimoniais
  - 1.2. Masas patrimoniais
  - 1.3. Ordenación e valoración dos elementos patrimoniais
2. O equilibrio patrimonial
3. A contabilidade
4. As contas anuais da empresa
  - 4.1. O Balance
  - 4.2. Conta de Resultados
  - 4.3. Estado de cambios no Patrimonio Neto
  - 4.4. Estado de fluxos de efectivo
  - 4.5. A Memoria
5. Balance social

Tema 12. Análise económico financeira da empresa

1. Análise económica financeira
2. Análise de balances ou análise financeira da empresa
  - 2.1. Fondo de rotación ou manobra
  - 2.2. Análise mediante porcentaxes
  - 2.3. Análise mediante ratios
3. Análise económica
  - 3.1. Rendibilidade
  - 3.2. Outros ratios sobre vendas e financeiros
4. Período medio de maduración

Tema 13. Os investimentos

1. Estrutura económica e financeira da empresa
2. As decisións de investimento
3. Métodos de selección de investimentos
  - 3.1. Métodos estáticos de selección de investimentos
  - 3.2. Métodos dinámicos de selección de investimentos

Tema 14. O financiamento da empresa

1. A necesidade de capital da empresa
2. As fontes de financiamento
3. As fontes de financiamento propias
4. As fontes de financiamento alleas
5. Outras fontes de financiamento a longo prazo
6. O efecto apalancamento

4.3 Procedementos e instrumentos de avaliación

A avaliación debe ser global, non só do alumno senón tamén de tódolos axentes que interveñen no proceso educativo. Tamén deberá ser continuada, e non circunstancial.

O Bacharelato aparte da súa función formativa e terminal, ten tamén unha función preparatoria para os estudos universitarios. Polo tanto, a avaliación acentuará o seu carácter intelectual e académico, dando máis énfase ó dominio de obxectivos e coñecementos propios de cada área ou materia.

En calquera caso, pese a multiplicidade de formas de avaliación, darase un maior peso na cualificación final da materia á proba obxectiva, cun peso dun 80% sobre a

cualificación final, tanto nas avaliacións parciais como na nota global de curso. Sobre unha cualificación de 10 puntos, a proba obxectiva explica como mínimo 8 puntos, deixándose un marxe máximo de 2 puntos para valorar aspectos tales como valores e actitudes na aula, cuxa cualificación efectuarase en base ós resultados das observacións do traballo e comportamento na aula.

Se non fora posible deixar rexistros das observacións ou traballos complementarios desenvolto na aula a avaliación efectuarase de forma exclusiva en base ós resultados acadados na proba obxectiva.

	Calificación	Puntos na nota final
Proba obxectiva	0 a 10	0 a 8
Observacións	0 a 10	0 a 2

A.- Proba obxectiva.

As **probos escritas** permiten valorar e cualificar os coñecementos do alumnado, así como do proceso de aprendizaxe. Este instrumento suporá unha porcentaxe do 80% da nota da avaliación, tanto nas avaliacións parciais como na cualificación final do curso. Sobre unha cualificación de 10 puntos, a proba obxectiva explica como mínimo 8 puntos, deixándose unha marxe máxima de 2 puntos para valorar os restantes criterios. Se non fora posible deixar rexistros das observacións ou traballos complementarios desenvolto na aula a avaliación efectuarase de forma exclusiva en base os resultados acadados na proba obxectiva.

En función da natureza dos temas explicados, as probas escritas constarán dalgunha das seguintes modalidades de preguntas:

- Preguntas de resposta curta.
- Preguntas de resposta ampla, que poderán estar relacionados co desenvolvemento do tema ou coa resolución de cuestións prácticas, así como a análise e interpretación de datos ou cifras referidas a unha determinada situación dunha empresa real.

Procuraremos que as probas escritas sigan o esquema das probas ABAU de selectividade.

En cada avaliación terán lugar como mínimo dúas probas que poderán ser de dous ou tres temas.

Se non se acadase un mínimo de 4,5 en cada unha das probas, ou a media aritmética das dúas probas parciais fose inferior a cinco, o alumno deberá presentarse a unha proba de recuperación previa ou posterior á avaliación para aqueles temas nos que o resultado da proba non fose o esixido.

B. Observacións.

Os aspectos a observar no comportamento do alumnado da clase susceptible de ser valorado e por tanto de cualificar a efectos da avaliación:

A. Traballo en equipo.	- Amona iniciativa no desenrolo do mesmo. - Actúa de forma coordinada e colaborativa co resto de membros. - Mantén unha actitude de respecto cara ós seus compañeiros.
B. Participación na clase.	- Plantexamento de dúbidas relacionadas ca materia explicada

---

	- Facer aportacións canda así se solicite polo profesorado, de forma xeral ou personalizada
C. Convivencia	- Falar na clase. - Interromper de forma reiterada as explicacións do profesorado. - Alterar o mobiliario: mesas, cadeiras, etc. - Tirar papeis, restos de comida. - Comer ou mascar chicles, golosinas, etc.
D. Traballo en clase	- Seguemento das explicacións - Desenrolo das tarefas encomendadas. - Traer o material necesario
E. Traballo en casa	- Entrega - Contido, se contestan todas as cuestións ou non. Sospeitas de traballo copiado. - Traballo ben presentado, sen tachaduras nin faltas de ortografía destacables.

Todos os items están redactados en positivo agás o C que está redactado en negativo, sendo as táboas de puntuación as seguintes:

Aspectos observados	A, B, D e E	Non, nunca	Case nunca	Case sempre	Sí, sempre
	C	Sí, sempre	Case sempre	Case nunca	Non, nunca
Puntuación:		0	4	8	10

Cada aspecto valorarase de 0 a 10 e ó final de cada periodo de avaliación obterase un valor medio sobre os que se calculará unha media por avaliación que será a nota final das observacións. Aqueles aspectos que non puideran ser observados dunha forma directa non serán valorados e non se terán en conta á hora de facer as medias semanais.

C. Recuperación da materia.

A efectos da recuperación desta materia para aqueles alumnos que ó final do período non alcancen os obxectivos establecidos en cada unha das partes do mesmo deseñaranse actividades específicas dirixidas a asegurar o alcance das principais obxectivos asociados a cada unidade didáctica.

Ditas actividades consistirán basicamente, na asimilación dos conceptos básicos centrais de cada unidade e na resolución de problemas de tipo práctico baseados nes contidos teóricos.

A tal efecto, deseñaranse as actividades de ensinanza-aprendizaxe específicas a desenrolar co alumno en atención ós déficits de formación específicos que presente, todas elas encamiñadas á superación da materia.

A realización de ditos actividades completarase cunha proba final obxectiva de carácter teórico-práctico, na que o alumno deberá de poñer en práctica as capacidades adquiridas ó longo de curso e ca realización das actividades indicadas.

Na última avaliación, a proba obxectiva de recuperación de esta avaliación efectuarase de forma simultánea ca proba final para aqueles alumnos que teñan algunha avaliación pendente. Así mesmo, en setembro efectuarase unha convocatoria extraordinaria na fecha que a tal efecto se sinale pola dirección do centro. En dita convocatoria acudirase ca materia completa, con independencia de cal sexa a parte suspenso polo alumnado.

A proba obxectiva de recuperación terá as características descritas anteriormente.

Na avaliación da recuperación teranse tamén en consideración co mesmo criterio os resultados das táboas de observación acadadas durante o curso.

D. Avaliación extraordinaria

A proba extraordinaria de setembro versará sobre os contidos mínimos recollidos no apartado 4.2 da programación desta materia e terá a mesma estrutura que as probas obxectivas efectuada ó longo do curso, se ben na avaliación da mesma non se terá en conta mais que o resultado da mesma, sen entrar a valorar aspectos actitudinais nin de comportamento.

5.- Concrecións metodolóxicas que require a materia

A metodoloxía a seguir nesta programación tratará de darlle un enfoque eminentemente práctico á asignatura. Non obstante, é imprescindible a introducción polo docente dunha primeira aproximación teórica a cada un dos temas, facilitando a adquisición de conceptos mediante a súa explicación e acercamento ó nivel de desenrolo e capacidade do alumnado.

O método a aplicar en cada tema consistirá nunha pequena introducción teórica con exemplos próximos á realidade dos alumnos, abrindo un pequeno coloquio sobre os problemas plantexados. Acto seguido realizaranse actividades encamiñadas a aseguralo aprendizaxe dos contidos explicados e a investigación da realidade circundante respecto ós mesmos.

Tratarase en todo momento de inculcarlles ós alumnos una actitude dinámica, de procura de información e análise da mesma.

Na impartición da materia vaise seguir principalmente o libro “**Economía da empresa**”, de Rafael Prieto-Puga Fariña, publicado pola Baía Edicións, ed. 2013.

Por outra banda, e sen perder de vista o deseño curricular base proposto desde a comunidade galega, ó teren os alumnos que realizar ó final do curso as probas de acceso á universidade sobre esta materia, seguirase traballando en base as probas PAU de cursos anteriores

O temario, tras unha introducción ó concepto de empresa, ó seu entorno clases e normas reguladores, introdúcese no análise de todas e cada unha das funcións a desenrolar na mesma: produción, comercialización, financiamento e planificación e organización. O estudo de cada unha desas funcións realizarase cun enfoque eminentemente práctico, buscando a máxima inmediatez posible no aprendizaxe dos conceptos polo alumno.

Utilizaranse presentacións informáticas como ferramenta de apoio ás explicacións nas clases que posteriormente se porán a disposición do alumnado no sitio web do departamento.

Completaranse o contido do libro con traballos sobre artigos periodísticos ou sitios web seleccionados.

6.- Materiais e recursos didácticos.

Os recursos didácticos teñen unha función importante xa que determinan como se entende e se realiza o ensino. Ademais favorecen á autonomía do alumno polo que debemos empregar materiais e recursos didácticos suxerentes e variados.

- Os alumnos teñen como libro de apoio “Economía de la empresa”, 2º Bachalerato. Baía Edicións. Autor Rafael Prieto-Puga Fariña, que servirá como fio conductor da asignatura.
- Libro “Economía da empresa”. da editorial McGraw-Hill. Complementa e amplía nalgúns temas o libro anterior.
- Libro “Economía de la empresa” editorial SM. Autor Andrés Cabrera.
- Artigos de prensa diaria especializados nos temas a tratar.
- Materiais audiovisuais que permitan o uso de presentación PowerPoint e similares. Empregarémo-los para visualización de organigramas, vídeos sobre marketing, responsabilidade social da empresa, etc.
- Webgrafía: listado de webs, Blogs o portales de Internet, etc.
- Tamén empregaremos ademais material facilitado polo profesor como son exercicios de probas de selectividade, textos complementarios.

7.- Criterios de avaliación, cualificación e promoción do alumnado.

7.1.- Criterios de avaliación

Os criterios de avaliación para Economía da Empresa son os que se recollen no decreto 86/2015 e para cada bloque temático xa se enumeraron na columna 2 da táboa do punto 2 desta programación “Estándares de aprendizaxe avaliábeles”.

A avaliación informa sobre a totalidade do proceso docente, de forma que non debe limitarse a unha simple valoración de contidos senón que debe ser o suficientemente flexible como para permitir a introdución das oportunas modificacións de acordo coa evolución de devandito proceso. Partindo do nivel inicial do alumnado e tendo en conta as súas capacidades, a avaliación debe ter como principal referencia os obxectivos programados do currículo e os alcanzados polos alumnos.

7.2.- Criterios de cualificación e promoción do alumnado.

Seguirase o exposto no punto 4.3 da programación desta materia (Procedementos e instrumentos de avaliación).

8.- Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

Os traballos, actividades, exercicios realizados polos alumnos, a claridade na súa exposición e os resultados acadados nas probas obxectivas así como nas sucesivas avaliacións, servirán como indicadores do nivel de consecución dos obxectivos que se pretenden para a materia ao comezo do curso. Permitirá ao mesmo tempo facer as correccións ou modificacións precisas cando sexa o caso.

9.- Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

A recuperación da materia para o alumnado que a teña pendente en segundo de bacharelato a Economía de 1º, efectuarase en maio nunha única proba que manterá a estrutura das probas obxectivas de avaliación e versará sobre os contidos mínimos recollidos no apartado 4.2 de esta programación (Grao mínimo de consecución para superar a materia).

Ofréceselle a aquel alumnado que puidera estar interesado efectuar a recuperación por parciais con datas coincidentes cas avaliacións trimestrais ordinarias, agás no caso da terceira que se efectuará a finais de abril.

Poñerase á disposición dos alumnos por parte do profesor-titor de pendentes todo o material que se considere necesario para facilitar ó alumnado o proceso de recuperación da materia. En calqueira caso corresponderalle ao alumnado reclamar dito material complementario, facilitándosele dende o departamento o acceso ao mesmo.

10.- Organización de procedementos que lle permitan ao alumnado acreditar os coñecementos necesarios na materia.

Non procede.

11.- Avaliación inicial.

Unha das primeiras actividades será a realización dunha avaliación inicial para constatar os coñecementos previos dos alumnos/as sobre a materia así como a súa capacidade de expresión e comunicación. A posta en común das respostas obtidas permitirá a aclaración de conceptos e unha primeira aproximación ós temas que se van tratar o longo do curso.

Ao comezo de cada unidade didáctica temén se procurará facer unha posta en común entre o alumnado con respecto ó tema a tratar que servirá para apreciar os seus coñecementos previos sobre o tema, erros de concepto, interese do tema, etc.

12.- Medidas de atención a diversidade.

En canto ás medidas directamente aplicables por non afectar a elementos esenciais do currículo para a atención a alumnos con necesidades educativas específicas de apoio educativo levaremos a cabo as seguintes:

- Para aqueles alumnos que teñan problemas físicos acústicos ou visuais deberemos coidar esas condicións na clase evitando o murmurio, colocándoos nas primeiras filas, etc. Adaptaremos os materiais didácticos ás características psicolóxicas e sensoriais do alumnado.
- No desenvolvemento dos bloques temáticos partiremos sempre do máis simple intentando detectar as dificultades específicas de aprendizaxe. Partiremos de cuestións moi básicas que contemplan os contidos fundamentais que sexan capaces de resolver todos os alumnos e aumentaremos pouco a pouco o nivel de dificultade.

En definitiva, para estes alumnos deberemos dar prioridade aos contidos mínimos esixidos e así conseguir que pasen a materia con éxito.

Este apartado ademais desenvólvense ao final da programación, en xeral para tódalas materias.

13.- Elementos transversais que se traballan

Desenvólvense ao final da programación, en xeral para tódalas materias do departamento.

14.- Actividades extraescolares e complementarias

Inicialmente, dadas as características do alumnado e do curso, non se ten previsto desenvolver ningunha actividade de carácter extraescolar. Non obstante conforme avance o curso valorarase a posibilidade de levar a cabo algunha actividade complementaria sempre e cando o programa se vaia cumprindo sen incidencias e se observe no grupo interese pola súa realización.

15.- Mecanismos de revisión, avaliación, e modificación da programación didáctica en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.

Periodicamente e a final do curso escolar comprobarase a adecuación de contidos ó nivel de comprensión dos alumnos, a idoneidade na metodoloxía e materiais empregados e a correcta temporalización da materia empregando a aplicación de xestión das programacións.

V.- EMPRESA E INICIATIVA EMPRENDEDORA.

Módulo	Empresa e iniciativa emprendedora (2º Curso)	HORAS SEMANAIS 3
Grupo	C. M. Carpintería e Moble.	
Profesor	Miguel Angel Docasar Areán	
Libro de texto	Empresa e Iniciativa Emprendedora – Editorial Santillana (Recomendado)	

A programación deste módulo de Empresa e Iniciativa Emprendedora faise directamente na plataforma da páxina:

<https://www.edu.xunta.es/programacions>

VI.- FORMACION E ORIENTACIÓN LABORAL

Módulo	Formación e Orientación Laboral (1º Curso)	HORAS SEMANAIS 4
Grupo	C. M. Carpintería e Moble.	
Profesor	Carlos López Vázquez e Manuel Angel Pena Díaz	
Libro de texto	Formación e Orientación Laboral – Editorial Mc Graw Hill (Recomendado)	

A programación deste módulo de Formación e Orientación Laboral, que tamén imparte o departamento de economía, faise directamente na plataforma da páxina:

<https://www.edu.xunta.es/programacions>

VII. Medidas de atención á diversidade

Con carácter xeral:

As medidas de atención á diversidade previstas no ensino secundario en xeral son:

1.- ACCIÓN TITORIAL. O titor debe de coñecer ós alumnos do seu grupo e detecta-las dificultades de aprendizaxe, coñecendo o seguimento persoal do alumno. Para isto, o profesor da área de tecnoloxía, coordinarase co titor para propoñer accións concretas e orientar ó alumno, así como o contacto periódico cos pais e titores.

2.- REFORZO EDUCATIVO. O reforzo educativo non afecta de maneira central ó currículo senón a cuestións de tipo metodolóxico, como pode ser a secuenciación e temporización de contidos, etc

3.- ADAPTACIÓN CURRICULAR. É unha adaptación do currículo para alumnos con necesidades educativas especiais en unha ou tódalas áreas, totalmente personalizada e revisable a cotío. Trátase dunha medida de carácter extraordinario.

4.- OPTATIVIDADE. A oferta de materias optativas ten como obxecto responder á diversidade do alumnado. En este centro, de momento, non se plantexou a oferta da materia de Economía como optativa para alumnos doutras especialidades.

5.- PROGRAMAS DE INICIO PROFESIONAL. Son programas de carácter non regrado que teñen como finalidade esencial á recuperación do alumnado que non acadou os obxectivos do ensino obrigatorio. Proporcionan unha formación básica e profesional que lles permite incorporarse á vida activa ou proseguir cos estudos nos módulos profesionais de grao medio mediante unha proba de acceso.

Con carácter particular

Na ensinanza secundaria, os grupos de alumnos son moi heteroxéneos. Aínda que no primeiro curso de bacharelato esta heteroxeneidade se reduce con respecto ao ensino obrigatorio no primeiro curso aínda persiste unha parte non desdeñable.

Esta diversidade esixe unha variedade de estratexias, actividades e métodos didácticos que contribúen á implicar na aprendizaxe a alumnos con diferentes intereses. Un aspecto á destacar é a motivación que as actividades desta área provocan nos alumnos, incluso os que noutras áreas se amosan pasivos. Este feito pódese aproveitar para potenciar e lograr unha maior integración do alumno no grupo.

Nas actividades programadas débense prever axudas como poden ser:

1.- Trato individualizado e achegado entre profesor e alumno.

2.- Modifica-la composición dalgúns grupos de traballo para aproveita-la axuda dos compañeiros.

3.- Información escrita complementaria á disposición do alumnado. Puideran ser fichas de axuda que lle permitirán superar algunhas fases do traballo ou ben que posibiliten o exercicio de solucións máis complexas.

4.- Modificación das actividades cambiando requisitos ou condicións, ben para simplificalas ou para aumenta-la complexidade. É importante o tempo dedicado, que nalgúns casos pode ampliarse, aínda que iso supoña a non realización doutras actividades.

5.- Actividades complementarias de recuperación ou ampliación que poden realizar individualmente. Nesta liña son moi aproveitables os recursos audiovisuais ou informáticos.

EDUCACIÓN EN VALORES

Dende o Departamento de Economía promoverase o respecto aos dereitos fundamentais recollidos na nosa Constitución. Fomentarase a convivencia e o respecto, a loita fronte as desigualdades, o esforzo e o mérito, a ética nos negocios, o rechazo ante calquer forma de discriminación.

Ademáis de tentar que os alumnos adquiran uns coñecementos específicos de cada materia impartida, non podemos deixar de lado o tratamento dos temas transversais básicos na formación dos rapaces como persoas e cidadáns de ben. En particular:

- **A formación medio ambiental:** a partir do coñecemento e a profundización sobre o inventario dos perigos e os atentados que ameazan o planeta, e a investigación das súas posibles causas, pódense propiciar normas, criterios e orientacións para a solución dos problemas do medio ambiente, favorecendo, neste senso, a toma de decisións.
- **Educación para a saúde:** os empresarios deben concienciarse da necesidade de velar pola saúde dos seus traballadores en tanto que son persoas e recursos económicos de inestimable valor para a súa empresa.
- **Igualdade de oportunidades:** nos traballos grupais téntase conseguirlo respecto e a valoración das características e cualidades das outras persoas, sen deixarse influir por ningún tipo de discriminación en relación co sexo ou calquera outro rasgo diferenciador, e implica, á vez, o reparto de responsabilidades, rechazando a división do traballo e das tarefas en razón do sexo.
- **Educación para a paz:** plantexaranse situacións problemáticas que para ser solucionadas haberá que aplicar criterios e actitudes de solidariedade, e abordaranse todo tipo de conflitos que hoxe se presentan no planeta como consecuencia da violencia, da pobreza, do racismo, da xenofobia e do subdesenrolo.
- **Fomento do espírito emprendedor:** dende o inicio do curso fomentarase con distintas actividades (explicacións do profesor, visualización de vídeos, charlas de emprendedores...) a necesidade de fomentar a aparición de novos emprendedores e o importante papel que xogan na sociedade e no sistema económico actual como peza fundamental do desenrolo.

AVALIACIÓN DA PROPIA PROGRAMACIÓN

Periodicamente e ao final do curso escolar comprobarase a adecuación de contidos ó nivel de comprensión dos alumnos, a idoneidade na metodoloxía e materiais empregados e a correcta temporalización da materia.

ANEXO I: IMPLANTACIÓN DAS TIC

I. Obxectivos

Os membros do departamento de Economía do IES de Melide, comprométense a participar de forma activa no proxecto e dende a súa área de coñecemento propoñen como obxectivos posibles a acadar no desenvolvemento do mesmo, os seguintes:

A. Xerais

- Dinamizar o emprego das TIC entre todos os membros da comunidade educativa do IES de Melide:
- Introducir ós docentes nas posibilidades ofertadas polas TIC tanto no desenvolvemento da tarefa docente como no proceso de documentación e investigación asociados á mesma
- Poñer á disposición do alumnado instrumentos e ferramentas que lles permitan acceder as posibilidades educativas e informativas implícitas nas TIC.
- Integrar ós pais/nais de alumnos na comunicación e información dixital, ofrecéndolles a oportunidade de acadar tanto formación sobre o emprego das TIC como información de relevancia sobre as posibilidades formativas e informativas que estas ferramentas ofrecen tanto ós seus fillos como a eles mesmos.
- Implantar no centro recursos e medios que posibiliten o desenvolvemento dun proceso auténtico de ensino-aprendizaxe no que as TIC xoguen un papel central.
- Lograr cunha parte importante da comunidade docente do IES de Melide empregue de forma significativa as TIC no súa actividade docente.
- Obter unha base de recursos educativos de elaboración propia ou adaptados que tome en consideración as necesidades e peculiaridades do entorno do IES
- Inculcar no alumnado criterios de discriminación de contidos informativos con vistas a facer un uso formativo e propedéutico da rede Internet.
- Posibilitar a consecución polo alumnado de destrezas no emprego das ferramentas tecnolóxicas de uso máis habitual (procesadores de texto, follas de cálculo, navegadores de Internet, deseño gráfico, presentacións, etc.)
- Concienciar á comunidade educativa do IES de Melide da importancia das TIC para un proceso de ensino-aprendizaxe moderno e efectivo e trasladar a relativa sinxeleza do seu manexo.

B. Específicos

- Familiarizar ó alumnado co emprego das tecnoloxías de información e comunicación como ferramenta didáctica nas áreas de Economía.
- Poñer en valor o uso das TIC como fonte de información e recursos, fomentando o seu uso polo alumnado e potenciando a adquisición de criterio de discriminación á hora de buscar información relevante na web.
- Elaborar unha base de recursos educativos para as áreas de Economía, Economía da empresa e O.I.E. con soporte dixital

- Diseñar un esquema de traballo continuado na aula baseado no emprego das TIC como fonte de información e recursos e como soporte divulgativo de contidos previamente elaborados.
- Crear un sitio web de referencia para as materias de Economía e Economía da empresa, dentro da páxina web do IES, que sirva de guía de traballo permanente e de orientación para todo aquel interesado en ditas materias.
- Axilizar e potenciar a comunicación co alumnado mediante vías alternativas ós canles tradicionais: correo electrónico, blog,, foro, etc que ofrezan unha maior posibilidade informativa e requiran dunha certa destreza tecnolóxica para o seu emprego.
- Constituír unha relación de sitios web confiables e de relevancia nas diversas áreas didácticas de traballo do Departamento e estudar as posibilidades que ofrecen para o alumnado como fonte de información válida para o seu desenrolo.
- Prestar especial atención ó desenrolo polo alumnado de criterios que lles permitan discriminar a información atopada en función da confianza que lles inspire a fonte de procedencia, diferenciando os meros datos, das opinións e valoracións subxectivas, e tamén en función da identidade de quen os manifeste.
- Impulsar a utilización das TIC como ferramentas que permiten a comunicación entre individuos separados xeograficamente e compartir información e opinións, así como experiencias.
- Potenciar a adquisición de habilidades tecnolóxicas no alumnado esixindo o emprego das TIC como instrumento ou ferramenta de traballo no seu proceso de ensino-aprendizaxe.

II. Temporalización

1º Trimestre

- Actualización e implementación do sitio web do departamento na web do centro.
- Creación dun blog do departamento.
- Confección de presentacións de unidades didácticas e cuestionarios para cumprimentar on-line, hot-potatoes, webquest, etc.

2º Trimestre

- Avaliación dos resultados das actividades desenvoltas durante o primeiro trimestre e introdución das oportunas modificacións de cara ó segundo.
- Actualización do sitio web
- Mantemento de entradas no blog

3º Trimestre

- Actualización do sitio web e blog
- Valoración da experiencia e control de resultados. Propostas para o próximo curso.

III. Recursos

- Aula informática con conexión a Internet
- Aplicacións informáticas básicas: procesador textos, folla cálculo, editores gráficos, programas de maquetación, conversores audio, ftp.
- Camaras dixitais e vídeo, grabadoras de son dixitais, escaner, proxector de vídeo, impresora.
- Ordenador portátil e cañón de vídeo nas aulas convencionais.

IV. Actividades propostas.

Ditas actividades son de carácter xenérico e tratarán de levarse a cabo en todos os grupos nos que se imparta docencia, con especial atención ós cursos de bacharelato.

- Desenrolo de presentacións para polo menos dúas unidades didácticas por trimestre académico
- Establecer para todas as unidades didácticas tests de control e cuestionarios de avaliación dispoñible vía web mediante hot-potatoes, cuestionarios telemáticos, etc.
- Crear un blog do profesor sobre a marcha da materia e relacionalo ca actualidade.
- Trimestralmente abrir un foro temático sobre cuestións transversais de interese educativa como por exemplo: emigración, desenvolvemento sostible, desemprego xuvenil, iniciativas emprendedoras, etc.
- Para todo o curso, tratará de desenrolarse entre os grupos de idade mais elevada algún tipo de irmanamento con outros centros aproveitando a infraestrutura e-twinning.
- Traballar na confección de webquest, a lo menos unha por trimestre e grupo.

V. Medidas de atención á diversidade.

A versatilidade das TIC facilita precisamente un tratamento mais personalizado do ensino, mediante o desenrolo de traballos e tarefas axeitados o desigual nivel do alumnado, modulando a complexidade ou dificultade dos mesmos ás súas capacidades.

Algunhas das medidas propostas dende o departamento concrépanse en:

- Traballos con diferente nivel de dificultade en función das capacidades do alumno.
- Grupos de traballo heteroxéneos que permitan a adquisición de destrezas por aqueles alumnos con un menor nivel de coñecementos no emprego das TIC.
- Diferente nivel de esixencia na valoración dos resultados en función das diferentes habilidades iniciais amosadas polo alumnado así como das súas capacidades.
- Actividades específicas dirixidas a potenciar o coñecemento en áreas nas que o alumnado amose mais problemas.
- Creación de foros e blogs alternativos, de carácter mais sinxelo, que permitan un seguimento mais sinxelo por aquela parte do alumnado que así o demande, así como gradación da dificultade dos recursos de tal xeito que se posibilite un aprendizaxe progresivo por parte do alumno.

ANEXO II: PLAN LECTOR

I. Introducción

Con motivo da introducción da obrigabilidade da elaboración dun Plan Lector para o centro a fin de potenciar as habilidades lecto-escritoras entre o alumnado, dende o departamento de economía deséxase concretar as actuacións a desenvolver dentro do seu ámbito académico para contribuir á consecución ós obxectivos de dito plan.

II. Obxectivos.

1. Facilitar ó acceso ós alumnos a fontes de información escrita e audiovisual sobre os ámbitos de economía e mercado de traballo.
2. Potenciar a autonomía do alumnado na búsqueda de información e na consulta dos fondos bibliográficos disponibles.
3. Ofertar tempo e espazo para a adquisición das habilidades lecto-escritoras básicas, dentro do tempo específico das materias do departamento no horario do alumno.
4. Promover a consecución dun vocabulario específico das áreas de coñecemento impartidas polo departamento.

III. Actuacións

-   Desenvolver unha política de adquisición de material bibliográfico ameno e divulgativo, atractivo para o alumnado, que contribúa á súa aproximación á biblioteca como centro de recursos.
-   Informar ó alumnado dos fondos que se atopan dispoñibles na biblioteca do centro con orientación en canto ó seu contido e recomendacións sobre posibles lecturas:
  -   “La buena suerte” de Alex Rovira
  - “El crack del 29” de J. K. Galbraith (ed Ariel, 2005)
  - “Primero la gente” de Amartya Sen y Bernardo Kliksberg (ed Deusto)
  - “Un hombre sin patria” de Kart Vonnegut (ed. Bronce)
  - “Quien se ha llevado mi queso” de Spencer Jonson, M.D. ed Empresa Activa
-   Efectuar traballos que demanden a consulta de fondos bibliográficos actualizados dispoñibles na biblioteca do centro.
-   Desenrolar na aula traballos de lectura comprensiva e comentarios de texto sobre temas específicos da materia impartida.
-   Esixir o manexo de vocabulario específico relativo ás áreas e coñecemento propias do departamento.
-   Integrar como parte dos contidos avaliábeis as habilidades lectoras mediante exercicios de comentarios de texto e lectura comprensiva.

IV. Avaliación

1. Revisión trimestral das adquisicións efectuadas na biblioteca e das suscripcións en vigor que teñan relación ca materia
2. Análise dos traballos realizados polos alumnos en base á documentación consultada na biblioteca.
3. Grado de coñecemento adquirido polo alumnado sobre o vocabulario e expresións específicos das áreas de coñecemento do departamento.
4. Nivel alcanzada na capacidade lectora do alumnado en relación a textos específicos.